

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

Juhan Kivirähk

Märts 2016

SISUKORD

SISUKORD	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	8
1 Valim	8
2 Küsitlustöö	9
3 Teostajad	11
UURINGU TULEMUSED	12
1 Hinnangud Eesti elule ning ohuks Eesti üle	12
2 Institutsioonide usaldusväärsus	14
2.1 Üldine taust	14
2.2 Kaitsejõudude usaldusväärsus	15
3 Julgeolek ning ohud	17
3.1 Julgeolek maailmas	17
3.2 Julgeolek Eestis	18
3.3 Ohud maailma julgeolekule	19
3.4 Ohud Eestile	22
3.5 Julgeolekutagatised	25
4 Eesti elanikkonna kaitsetahe	26
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	26
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	28
4.3 Soov sõjaohtu korral Eestist lahkuda	30
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	31
4.5 Mis teemadel vajataks rohkem informatsiooni?	32
5 Eesti kaitsevõime	34
5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele	34
5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	35
5.3 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitsele	36
5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	37
5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele	38
6 Eesti riigikaitse korraldus	39
6.1 Suhtumine ajateenistusse	39
6.2 Suhtumine kutselisse kaitsevõime	43
6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalise käsitluse	44
6.4 Kaitsejõudude ülesanded	45
6.5 Suhtumine Kaitsejõududega liitumisse	47
7 NATO	48
7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse	48
7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral	49
7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele	50
8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	51
8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	51
8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	52
8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel	54

8.4	Arvamus Euroopa Liidu ühisest piirivalveteenistusest.....	55
9	Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse	56
10	Veteranipoliitika	58
11	Riigikaitse alane teave.....	59
11.1	Riigikaitseõpetus koolides	59
11.2	Postimehe vahel ilmuv lisaleht Riigikaitse.....	60
12	Meediatarbimine	61
LISAD.....		64
1	Küsimustik.....	64
2	Vastuste koondtabelid	64
3	Sagedustabelid eestlaste vastustega	64
4	Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega	64

KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2016. aasta märtsis Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1203 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba kolmekümne üheksanda küsitlusega avaliku arvamuse monitooringuseerias, mis sai alguse 2000. aastal.
- Hinnangutes Eesti elus toimunud muutustele on vähenenud positiivsete muutuste ning kasvanud olukorra halvenemist tajuvate vastajate osakaal. Märtsis hindas Eesti elu paremuse poole liikumist 26 protsenti ning halvemaks muutumist 29 protsenti küsitletutest; 41 protsenti konstateerib olukorra samaks jäämist.
- Eestis elamise üle tunneb väga või küllalt sageli uhkust ja heameelt 56 protsenti kõigist küsitletutest, mida on kuue protsendi võrra enam kui mullu oktoobris. Nende vastanute osakaal, kes ei tunne Eestis elamise üle kunagi uhkust või heameelt, on läbi nelja viimase küsitluse püsunud kuuel protsendil.
- Kümnest institutsioonist, mille usaldusväärsus paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus päästeteenistuste vastu (täielikult või pigem usaldab 96%). Sellele järgnevad pingereas politsei (86%), kaitsevägi (77%), Kaitseliit (71%). Poliitiliste võimuinstitutsioonide usaldussaldo on langenud miinuspoolele; kahanenud on ka presidendi usaldusväärsus. Eesti poliitiliste institutsioonide ja jõuametkondade vahele jäävad oma usaldusväärseuse poolest NATO ja Euroopa Liit, mida usaldavad enam kui pooled küsitletutest.

Eesti- ja venekeelsete vastajate usaldus riigi poliitiliste ja riigikaitse institutsioonide vastu on oluliselt erinev – venekeelsetel kohati kuni poole madalam kui eestlastel. Eriti suur on vahe NATO usaldusvääruses, mida eestlastest usaldab 75 protsenti, venekeelsetest vastajatest aga ainult 21%; samuti Vabariigi Presidendi puhul (62% vs 24%).

- Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, püsib kõrgel tasemel juba eelmisest kevadest saadik – seda leiab 72% küsitletutest. Vaid 7 protsenti usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 15% arvab, et olukord püsib muutumatuna.
- Eesti julgeolekuolukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui maailmas tervikuna, hinnang sellele püsib oktoobrikuisel tasemel. 23 protsendi arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, 31 protsenti on neid, kes eeldavad, et olukord ei muutu ja 27% neid, kes näevad ette ebaturvalisuse kasvu.
- Kui peamiste ohtudena maailma julgeolekule oli pikka aega esikohal Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamiseks, siis seekordses küsitluses on Venemaast ohtlikumaks hinnatud Islamiiriigi tegevust ja relvakonflikti Süürias (67%), pagulaste sisserännet Euroopasse (63%) ning rahvusvaheliste terrorivõrgustike tegevust (62%). Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamisel (35%) jääb alles neljandale positsioonile koos relvakonfliktiga Ukrainas, mida pidas maailma julgeolekut kindlasti ohustavaks 34% küsitletutest.

Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on Venemaa tegevuse hindamisel. Eestlaste jaoks on Venemaa ohtlikuselt kolmandal kohal (48%), kuid venekeelsete vastajate ohtude pingereas jääb ta viimaseks (6%).

- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kahte, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 72% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (nn küberrünnak), 65% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides. Mõlema ohu tõenäosust peetakse sūgisega võrreldes kasvanuks. Ulatuslikku merereostust peab tõenäoliseks 47% ja ebatõenäoliseks 46% küsitletutest ning rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel vastavalt 46% ja 49% küsitletutest. Seejuures märgatav hüpe viimase tõenäosuses toimus eelmisel sūgisel ning märtsis on seda ohtu tõenäoliseks pidajate osakaal jäänud samale tasemele.

Ülejäänud ohtude osas on nende ebatõenäoliseks pidajaid rohkem kui tõenäoliseks arvajaid. Mullu oktoobris hakkas Eesti vastase sõjalise rünnaku tõenäoliseks pidajate osakaal langema ning see tendents on jätkunud: ulatuslikkus sõjalist rünnakut Eesti vastu peab tõenäoliseks 24% protsenti ning piiratud sõjalist rünnakut mõne strateegilise objekti vastu 23 protsenti küsitletutest.

- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (59% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt varasemale on olulisuselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (41%), sellele järgneb käesolevas küsitluses kolmandaks tõusnud koostöö ja head suhted Venemaaga (29%), mida peavad peamiseks julgeolekugarantiiks 57% venekeelsetest ja 16% eestikeelsetest vastajatest.

Eestikeelsete vastajate jaoks on selgelt olulisim julgeolekugarantii NATO-sse kuulumine (75%; venekeelsetest 24%) ja teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (48%; venekeelsetest 26%).

- Relvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamine sõjalise kallaltungi korral on veidi kõrgem kui sūgisel – 81 protsenti. Eestikeelsete vastajad peavad relvastatud vastupanu enam vajalikuks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalikuks peab vastupanu 53% eesti- ja 33% venekeelsetest vastajatest), kuid ka viimastest ei pea vastupanu vajalikuks vaid 15 protsenti
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 58% elanikkonnast: 65% eestlastest ja 43% venekeelsetest vastajatest. Alla 50-aastastest meeskodanikest on valmis ise riigikaitstes osalema enam kui 80 protsenti.
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga viies inimene. Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 24%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (umbes kolmandik). Venekeelsete vastajate seas oleks tõenäoliseid lahkujaid 32 protsenti, eestlaste seas 14 protsenti.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid 24% teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 71% aga ei pea end sellest piisavalt informeerituks. Alates 2014. aasta kevadest ei ole inimeste informeeritus kasvanud.

Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (42%), kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (41%) ning kuidas korraldatakse evakueerimist (36%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.

- Eesti riigi kaitsevõimele antud hinnangud ei ole võrreldes eelmise küsitlusega oluliselt muutunud: Eesti kaitsmist võõrriigi rünnaku korral peab kindlasti või tõenäoliselt võimalikuks 53% küsitletutest (eestlastest 63%).
- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab 25 protsenti vastanutest, et kaitsekulutusi tuleks tõsta ja 20%, et neid võiks vähendada. Domineeriv seisukoht on, et kaitsekulud võiks püsida praeguseks saavutatud tasemel (43%). Eestlaste ja venekeelsete vastajate suhtumine kaitsekulutustesse on pöördvõrdeline: kui eestlaste seas on kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid 32 protsenti, siis venekeelsete elanike hulgas toetaks kulutuste kärpimist 46 protsenti.

- 35 protsenti eestlastest ja 12 protsenti venekeelsetest vastajatest oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitse toetuseks.
- Riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel andis positiivse hinnangu 67% elanikkonnast. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (vastavalt 76% ja 48% hindab riigikaitse arendamise heaks).
- Kui eelmisel sügisel olid hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele selgelt negatiivsed, siis nüüdseks on positiivseid hinnanguid jõudnud ülekaalu – seda peab heaks 51% küsitletutest. Siiski on eestlastest vastajate seas kriitilisi hinnanguid pea võrdselt positiivsetega (vastavalt 43% ja 49%). Venekeelsetest vastajatest tajub probleeme idapiiri kaitstusega vaid iga viies (22%).
- Noormeeste ajateenistuse suhtes on kõik Eesti elanikud väga soosivalt meelestatud: 91% peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 63% kindlasti vajalikuks. Valdavalt pooldatakse seisukohta, et sobiva koormusega võiksid kaitseväeteenistuse läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed.
- Suurem osa inimestest suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 22% mõistab sellise käitumise hukka ja 41% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalhoidmise suhtes nooremad vanusegrupid – alla 30-aastastest suhtub kõrvalehoidmisesse mõistvalt üle 50 protsendi.
- Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist peab seda kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest. Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaealised. Kui eestlastest peab naiste võimalust ajateenistust läbida vajalikuks 68%, siis venekeelsetest vaid 35 protsenti. Naiste vabatahtliku ajateenistuse pooldajate osakaal on seekord kasvanud 50 protsendist kõrgemale ka vanematest vanusegruppides.

Kui varem domineeris naiste ajateenistuse vajalikuks pidajate seas arvamus, et see peaks toimuma eriprogrammi järgi, siis nüüd pälvib järjest enam toetust seisukoht, et neid peavad teenima noormeestega samadel tingimustel (48 protsenti).

- 79% elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut pooldab 14 protsenti.
- 78 protsenti küsitletutest (eestlastest 88 protsenti) on arvamusel, et selline laiapõhjaline lähenemine, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne, on Eesti jaoks kindlasti või tõenäoliselt sobiv.
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks, mida märgib kõige olulisema ülesandena 37% küsitletutest ja kolme olulisema kogusummas 52 protsenti. Päästetegevuses osalemist õnnetuste ja katastroofide korral nimetab esimesena 12% ja kolme hulgas 54%; kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist elanikkonna hulgas peab kõige olulisemaks 14% ja kolme olulisema hulka kuuluvaks 40% küsitletutest.

Kui eestlaste seas domineerivad Kaitseliidu puhul riigikaitse ülesanded, siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseliitu eelkõige tsiviilkaitse organisatsioonina.

- Kaitseliidu tegevuses osaleb küsitletutest viis protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 24 protsendil. Venekeelsete vastajate seas Kaitseliiduga on väike – vaid viiel protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud.

Kui neile, kes Kaitseliitu ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseliiduga või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks kindlasti valmis liituma 4% ja arvatavasti 19%. Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.

- Suhtumine Eesti kuulumisse NATO-sse ei ole võrreldes 2015 sügisega oluliselt muutunud: seda pooldab 71% elanikkonnast. Venekeelsetest vastajatest pooldab NATOsse kuulumist vaid 33 protsenti, eestlastest 89%.
- Sellesse, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi, usuvad 42 protsenti küsitletutest (53% eestlastest ja 19% venekeelsetest). 15% arvab, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 22% usub, et NATO liikmeks oleks suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja 8% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota.
- Kindlustundele NATO toetuse osas aitavad kaasa alliansi poolt tehtud reaalsed sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: 66 protsenti küsitletutest (eestlastest 77%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks juba piisavalt teinud ja 69% elanikkonnast (88% eestlastest, kuid vaid 29 protsenti venekeelsetest vastajatest) toetab NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis.
- 65% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (75%), venekeelsetel vastajatel madalam (42%). Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 65%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (55%).
- Kaks kolmandikku ja rohkem küsitletutest toetab Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO egiidi all toimuvatel missioonidel. Venekeelsete vastajate seas on soositum osalemine ÜRO missioonidel, sellele järgnevalt Euroopa Liidu missioonidel ning kõige vähem toetatakse osalust NATO üksuste koosseisus.
- Euroopa Liidu ühise piirivalveteenistuse loomist toetab 68 protsenti ja selle vastu on 16 protsenti küsitletutest.
- Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse on stabiilselt positiivne - väga hästi või üldiselt hästi suhtub tegevväelastesse 66% küsitletutest, eestikeelsetest vastajatest koguni kolm neljandikku.
- Peamisteks motiivideks, miks kutselise kaitsevälase amet valitakse, peetakse huvi militaarvaldkonna vastu ning patriotismi. Oluliseks peetakse ka enese arendamisega seotud tegureid: võimalust saada koolitust ning hoida ennast heas füüsilises vormis. Oluliselt neljandal positsioonil on palk. Vähemoluliseks peetakse muu töö puudumist ja pikka puhkust.
- Sõna „veteran“ on ühiskondlikus teadvuses tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga (55%), venekeelsetest vastajatest seostab veterane Teise maailmasõjaga koguni 84 protsenti. Nende vastajate osakaal, kes seostavad sõna „veteran“ Eesti kaitseväge missioonidega on 17 protsenti.
Enamik (68%) küsitletutest peab kindlasti või pigem vajalikuks veteranide päeva tähistamist. Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest on veel väike – sellest päevast ei tea midagi või ei oska öelda 36 protsenti. Veteranide päeva tähistamise vajalikuks pidajaid oli venekeelsete vastajate seas 53 protsenti, eestlastest toetab selle päeva tähistamist 75 protsenti.
- Seda, et kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 81 protsenti küsitletutest. Toetus riigikaitseõpetusele on suur nii eesti- kui ka venekeelsete vastajate hulgas, ehkki venekeelsete seas 10 protsenti võrra madalam.
- Postimehe vahel ilmuvat riigikaitse teemalist lisa „Riigikaitse“ on lugenud 16 protsenti küsitletutest, kellest 3 protsenti on seda teinud enamasti ja 13 protsenti kord või paar.

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 1. - 21. märtsini 2016. aastal läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse **Kaitseministeeriumile**.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, milline on:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eesti üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- Elanike hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel;
- Elanike kaitsetahe ning hoiakuline käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel;
- Suhtumine meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitseliitu ning arusaamad Kaitseliidu ülesannetest;
- Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse ning arvamused tegevvälasena teenistusse asumise motiividest;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides.

Aruande esimeses osas on toodud meetodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

1 Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 107 791 inimest (ESA, 01.01.2014.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega **1000 vastajat**. Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteadressi (valimipunkti). Lähteadressi valik iga piirkonna sees toimub **juhulikkuse põhimõttel** Rahvastikuregistri adressiloendite alusel.

Seekordses küsitluses moodustati lisaks põhivalimile ka **lisavalim suurusega 200 vastajat**, et saavutada **venekeelse elanikkonna täielikum esindatus** valimis. Ehkki üldjaotustes on elanikkonna keeleline koosseis kaalutud tegelikkusele vastavaks (st. suurendades eestikeelsete ja vähendades venekeelsete vastajate mõju), võimaldab valimi selline suurendamine täpsemalt analüüsida üksikute venekeelse elanikkonna rühmade hoiakuid ja arvamusi.

Vastajate valikul lähteadressil rakendati nn „**noore mehe reeglit**“. See tähendab, et valimisse sattunud adressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1 Valimivea piirid

		Vastuse proportsioon											
		50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
Valimi suurus	10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
	20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
	30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
	40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
	50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
	60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
	70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
	80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
	90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
	100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
	110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
	120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
	130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
	150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
	200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
	300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
	500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%	
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%	
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%	

2 Küsitlustöö

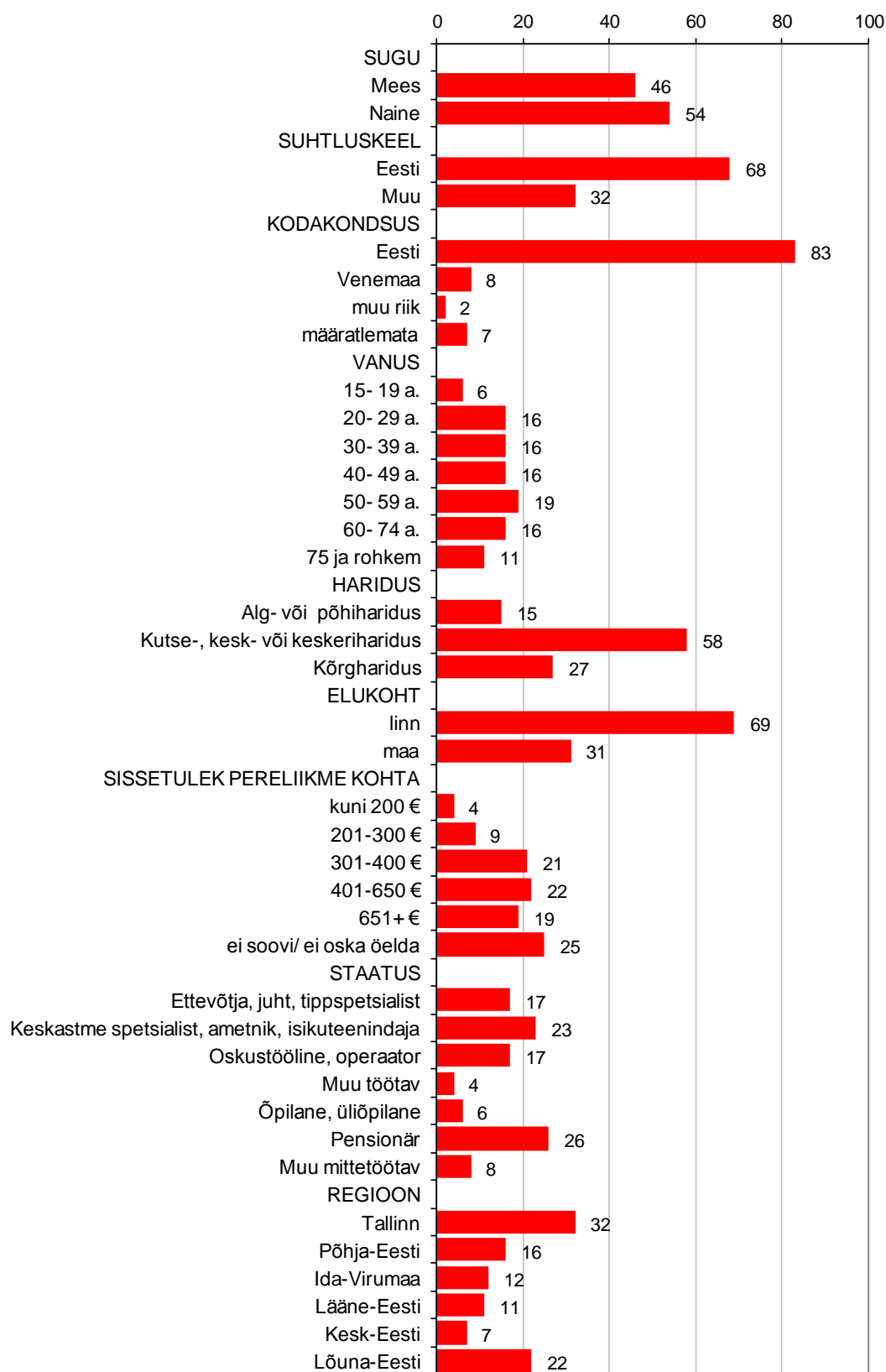
Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales **60** vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitlajat. Kokku viidi läbi **1203** intervjuud. Vastanute sotsiaal-demograafiline profiil on toodud joonisel 1.

Ülevaade küsitlustöö tulemustest (külalstatud aadresside arv, intervjuu mitte-toimumise põhjused) on esitatud tabelis 2.

Tabel 2 Küsitlustöö tulemused

Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	668
Kedagi pole kodus	3240
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	97
Keelduti kontaktist	703
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	820
Muu mittetoimumise põhjus	131
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	249
Kokkuvõte	
Kokku aadresse	7111
Korduvvisiite	1048
Korrektset täidetud küsimustikke	1203

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetötluspaketti SPSS for Windows 22.0.

Joonis 1 Vastanute sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1203

3 Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:
Valim/Küsitlustöö koordineerimine:

Juhan Kivirähk
Kristel Merusk,
Kaja Södor,
Roman Vjazemski.

Andmetöötlus ja tabelid:

Reijo Pohl
Marina Karpištšenko

Tellijaja-poolne kontaktisik:

Anniki Rebane

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: juhan@turu-uuringute.ee

UURINGU TULEMUSED

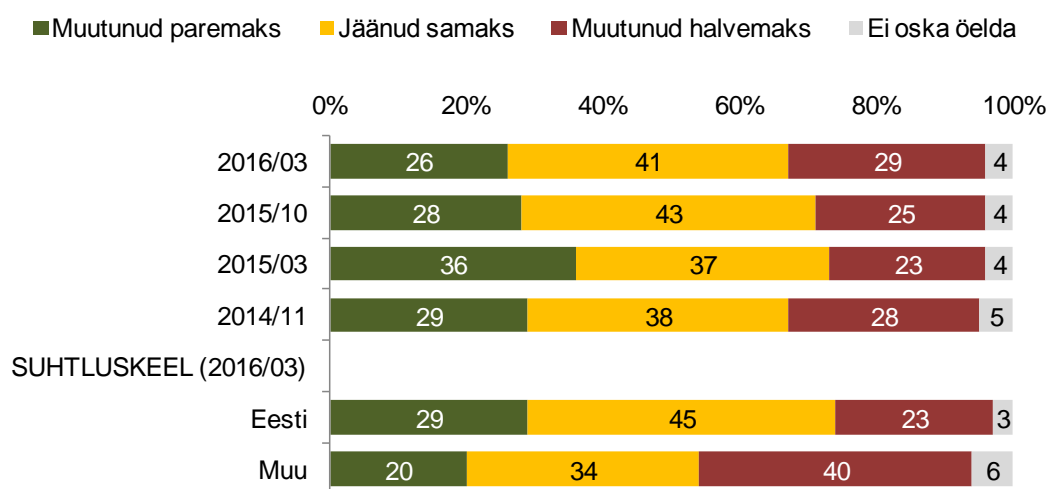
1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas ka riigikaitse, mõjutab oluliselt see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna.

Kui riigikogu valimiste kevadel 2015 aastal inimeste hinnangud Eesti elule võrreldes 2014. aastaga paranesid, siis juba sügisel toimus hinnangutes tagasimine, mis on püsinud ka 2016. aasta kevadel. Nelja protsendi võrra on kasvanud vastajate osakaal, kes näevad olukorra halvenemist, vähenenud on positiivseid muutusi ning olukorra samaks jäämist tajuvate vastajate osakaal (Joonis 2).

Oluliselt on negatiivses suunas muutunud venekeelsete vastajate hinnangud – olukorra halvenemist märgib neist juba 40 protsenti (oktoobris 2015 oli see näitaja 33 protsenti). Eestlaste hoiakud pole sügisega võrreldes märkimisväärselt muutunud.

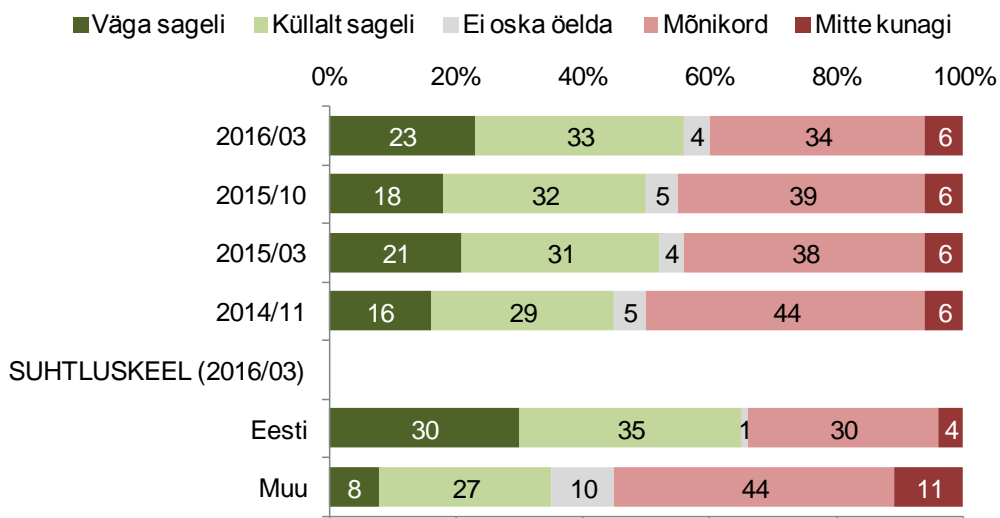
Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus (%) ; N = kõik vastajad)

Positiivsemalt hindavad Eesti arengut alla 30 aastased ja kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub enam kui kolmandik. Mõistagi mõjutab hinnanguid ka vastaja majanduslik olukord – muudatusi paremuse poole hakatakse keskmisest enam tajuma alates 650 euro suurusest sissetulekust ühe leibkonna liikme kohta kuus. Neist vastajaist, kelle igakuine sissetulek pere liikme kohta ületab 650 eurot kuus, näevad muutusi paremusele rohkem kui 40 protsenti.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, kas Eestis elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

Selles küsimuses on suhtumine võrreldes eelmise küsitlusega paranenud: neid, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli on 56 protsenti (2015 sügisel 50%). Nende vastanute osakaal, kes ei tunne Eestis elamise üle kunagi uhkust või heameelt, on läbi nelja viimase küsitluse püsinud kuuel protsendil (Joonis 3).

Joonis 3. Uhkus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis (%) ; N = kõik vastajad)

Positiivsed nihked on toimunud just eestikeelsete vastajate hoiakutes. Eestikeelsetest vastajatest tunnevad uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli 65% (eelmisel sügisel 57%), muukeelsete hulgas 35% (36%). Venekeelsete vastajate seas on 44 protsenti selliseid, kellele Eestis elamine tekitab positiivseid emotsioone vaid mõnikord ja 11 protsendile mitte kunagi.

Kõige vähem tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt määratlemata kodakondsusega vastajad ja Venemaa kodanikud – väga või küllalt sageli teevad seda vastavalt 29% ja 31%.

Järgmisest tabelist on näha, kuidas on seotud uhkus ja heameel Eestis elamise üle ning hinnangutega Eesti elu arengule. Positiivse suhtumisega Eesti üldisesse arengusse kaasneb ka suurem uhkustunne ning vastupidi – nende seas, kes tajuvad Eesti arengut negatiivselt, on ka oluliselt vähem neid, kes tunnevad uhkust ja heameelt Eestis elamisest. Nagu eelnevalt selgus, on hinnang Eesti arengule tihedalt seotud konkreetse vastaja sissetulekutega.

Tabel 3 – Eesti elule antud hinnangute seos uhkuse ja heameelega Eesti üle

Kas tunnete uhkust ja heameelt ...	Eesti elu on muutunud		
	paremaks	jäänud samaks	halvemaks
... Eestis elamise üle			
väga v. küllalt sageli	75%	58%	33%
mitte kunagi	3%	5%	9%

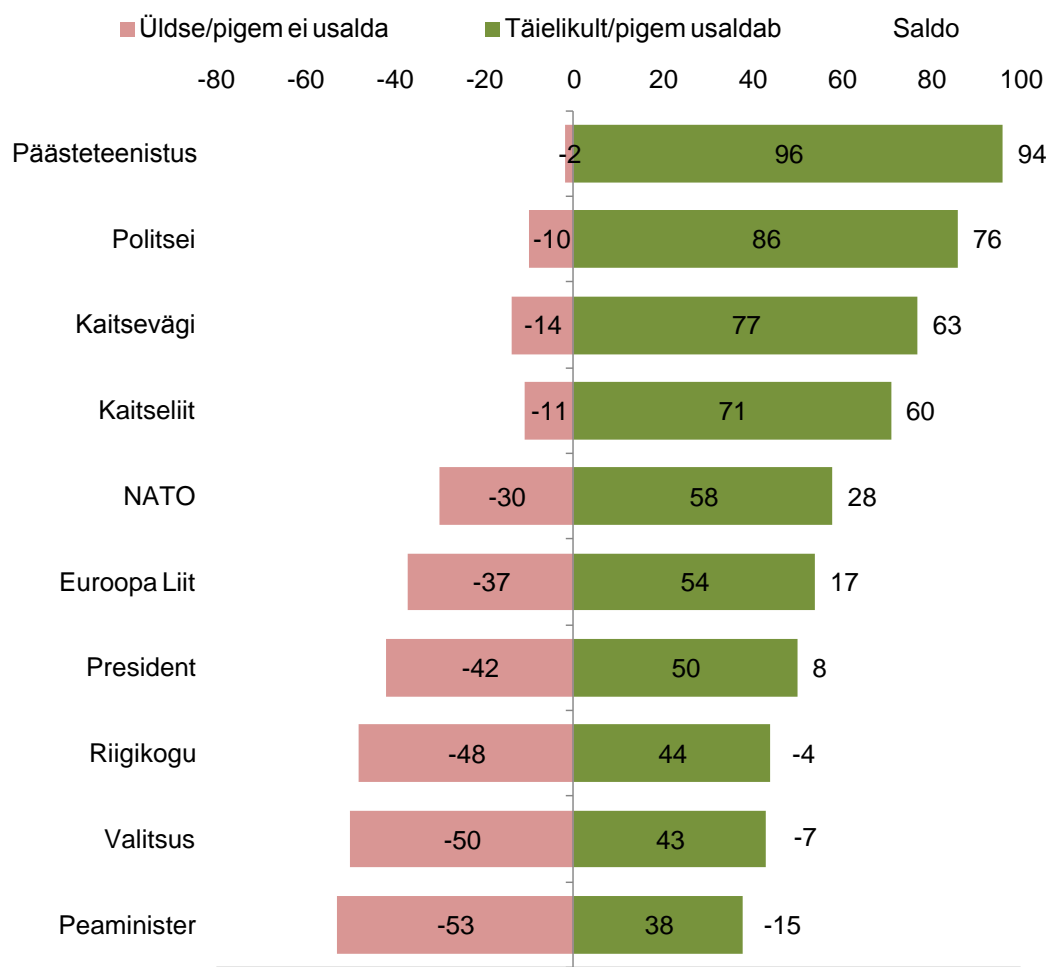
2 Institutsioonide usaldusväarsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende olulist rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluvijana või toetajana.

2.1 Üldine taust

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväarsust nelja kategooriaga skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist **usaldatakse kõige enam päästeteenistusi – päästjaid usaldab tervelt 96% Eesti elanikkonnast, järgnevad politsei (86%), kaitsevägi (77%) ja Kaitseliit (71%)** (Joonis 4).

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväarsus (%; N = kõik vastajad)

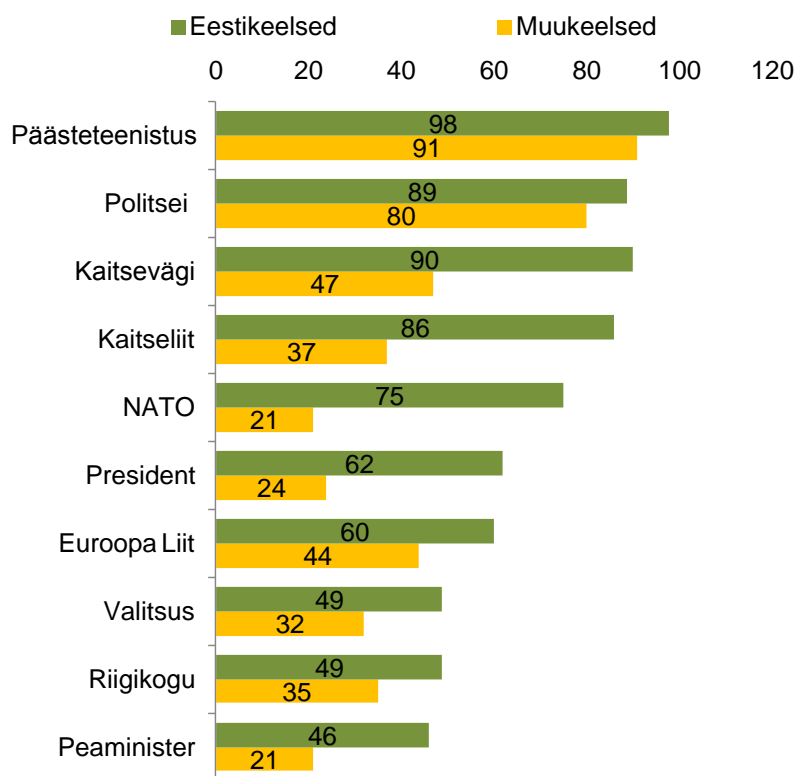

Poliitiliste institutsioonide usaldusväarsus on oluliselt langenud – kõigi Toompea võimuinstitutsioonide usaldussaldo on langenud miinuspoolele; kahanenud on ka presidendi usaldusväarsus.

Eesti poliitiliste institutsioonide ja jõuametkondade vahele jäävad oma usaldusväarsuse poolest NATO ja Euroopa Liit, mida usaldavad enam kui pooled küsitluteest.

Eestikeelse elanikkonna usaldus kõikide institutsioonide vastu on suurem kui mitte-eestlastel (Joonis 5). Erinevused on väga suured kõigi institutsioonide puhul, v.a. päästeteenistused ja politsei. Suurimad erinevused ilmnevad NATO (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 75%, muukeelsetest 21%), Kaitseliidu (86% vs 37%), presidendi (62% vs 24%), peaministri (46% vs 21%) ning kaitseväge (90% vs 47%) puhul.

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväarsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Võrreldes oktoobriga on eestikeelsete vastajate usaldus kõige enam kahanenud presidendi institutsiooni suhtes (74 protsendilt 62le protsendile). 7-8 protsendi võrra on kahanenud usaldus valitsuse, riigikogu ja peaministri vastu.

Venekeelsete vastajate seas on kõige ebausaldusväärsemateks institutsioonideks NATO, peaminister ja president – võrreldes oktoobriga 2015 on nende usaldusväarsus langenud 3-4 protsendi võrra.

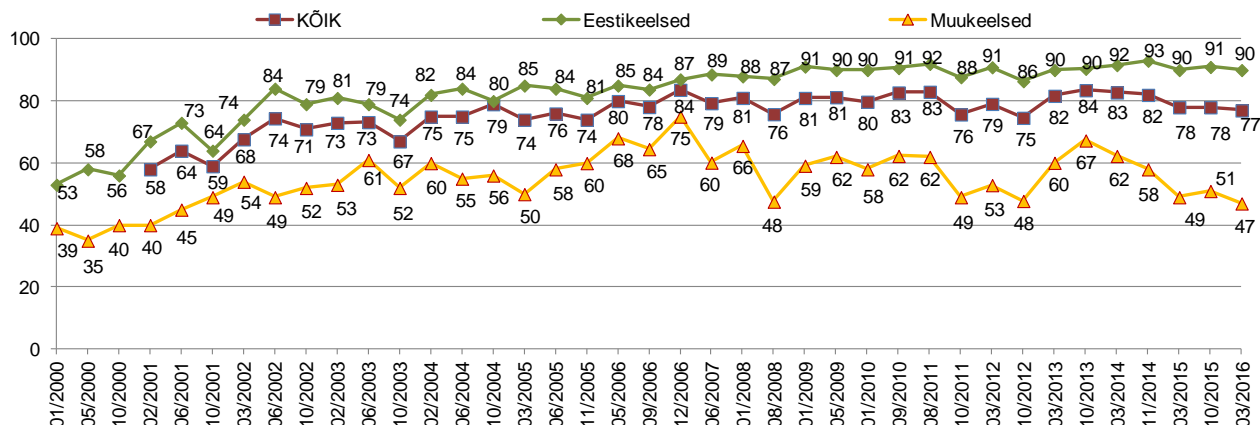
2.2 Kaitsejõudude usaldusväarsus

Kaitseväge, mis on Päästeameti järel usaldusväarsuse pingereas kolmandal, eestlaste hinnangutes aga teisel kohal, **usaldas 2016. aasta märtsis 77% Eesti elanikest** – see on sama tase, mis oli ka eelmisel aastal läbi viidud kahes küsitluses ([Joonis 6](#)).

Kui eesti emakeelega vastajate seas on kaitseväge usaldusväarsus juba aastaid püsinud stabiilselt väga kõrgel tasemel (veidi alla või üle 90 protsendi), siis venekeelsete vastajate hulgas jätkub kaitseväge usaldusväarsuses eelmise aasta kevadel alanud langustrend. Pärast Eesti liitumist NATOga ei olegi kaitseväge usaldusväarsus venekeelsete vastajate seas nii madal olnud.

Tõenäoliselt võib siin mõju avaldada Venemaa massiteabevahenditest lähtuv info, mis oma aktiivse lääneriikide ja NATO suunalise kriitikaga kahtlemata mõjutab ka suhtumist Eesti kaitsevärke.

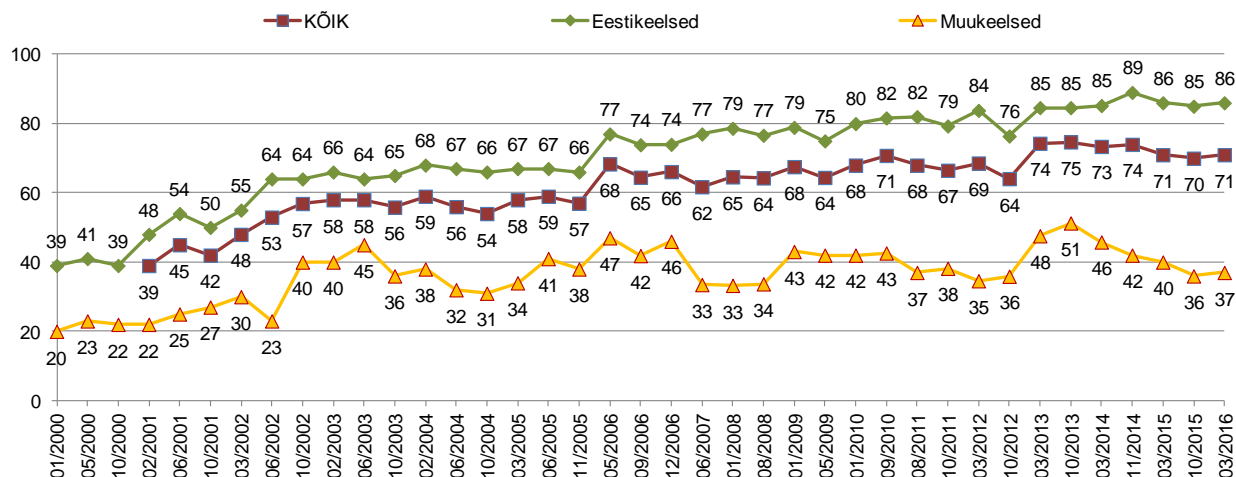
Joonis 6. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2016; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Kaitseliit asub usaldusväärsemate institutsioonide seas kohe kaitseväge järel – Kaitseliitu usaldas 2016. aasta märtsis 71% Eesti elanikest (Joonis 7).

Ka Kaitseliidu puhul järgib mitte-eestlaste usaldustrend sama mustrit nagu näeme kaitseväge puhul – alates 2014 kevadest on Kaitseliidu usaldusväärsus venekeelsete vastajate seas selgelt languses, kuigi sel kevadel on usaldusväärsus jäänud eelmise sügise tasemele. Käesolevas küsitluses usaldas Kaitseliitu 86% eesti- ning 37 protsenti venekeelsetest vastajatest.

Joonis 7. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2016; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3 Julgeolek ning ohud

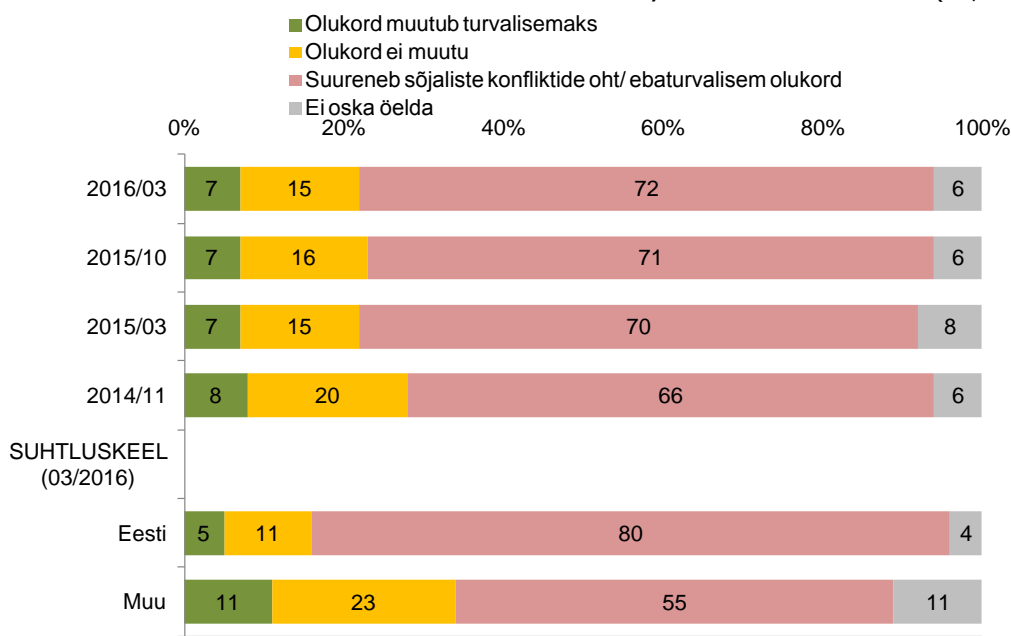
Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul julgeoleku ohustajateks maailmas ja Eestis ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

3.1 Julgeolek maailmas

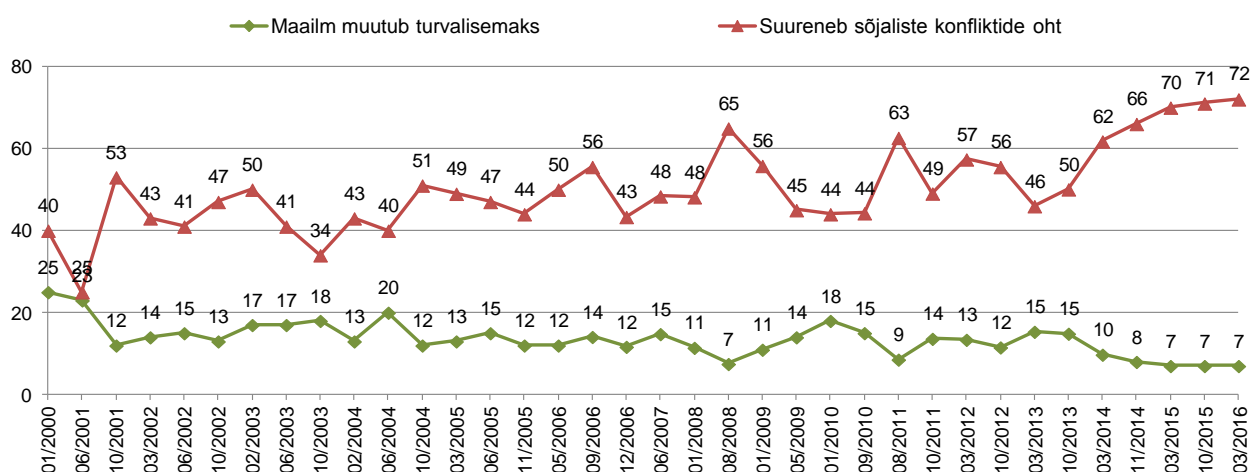
Küsimus maailma julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses: **Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?**

Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, on püsinud 70 protsendist kõrgemal juba eelmisest kevadest saadik (Joonis 8). Vaid 7% usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 15% arvab, et olukord püsib muutumatuna. Pikemaajalisem trend kahe vastandliku seisukoha osakaaludega on esitatud joonisel 9.

Joonis 8. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel, 2014-2016 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Joonis 9. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Eesti- ja venekeelsed vastajad hindavad maailma turvalisuse olukorda erinevalt (joonis 9).

Eestlased on maailma julgeolekuriskide osas ohutundlikumad – tervelt 80 protsenti neist näeb olukorda halvenevat. Venekeelsetest vastajatest jagab seda seisukohta 55%, võrreldes eestlastega eeldatakse rohkem olukorra endiseks jäämist (23 protsenti eestlaste 11 protsendi vastu). Seda, et maailm võiks muutuda lähiaastatel turvalisemaks, usub vaid 5 protsenti eestlastest ja 11 protsenti venekeelsetest vastajatest.

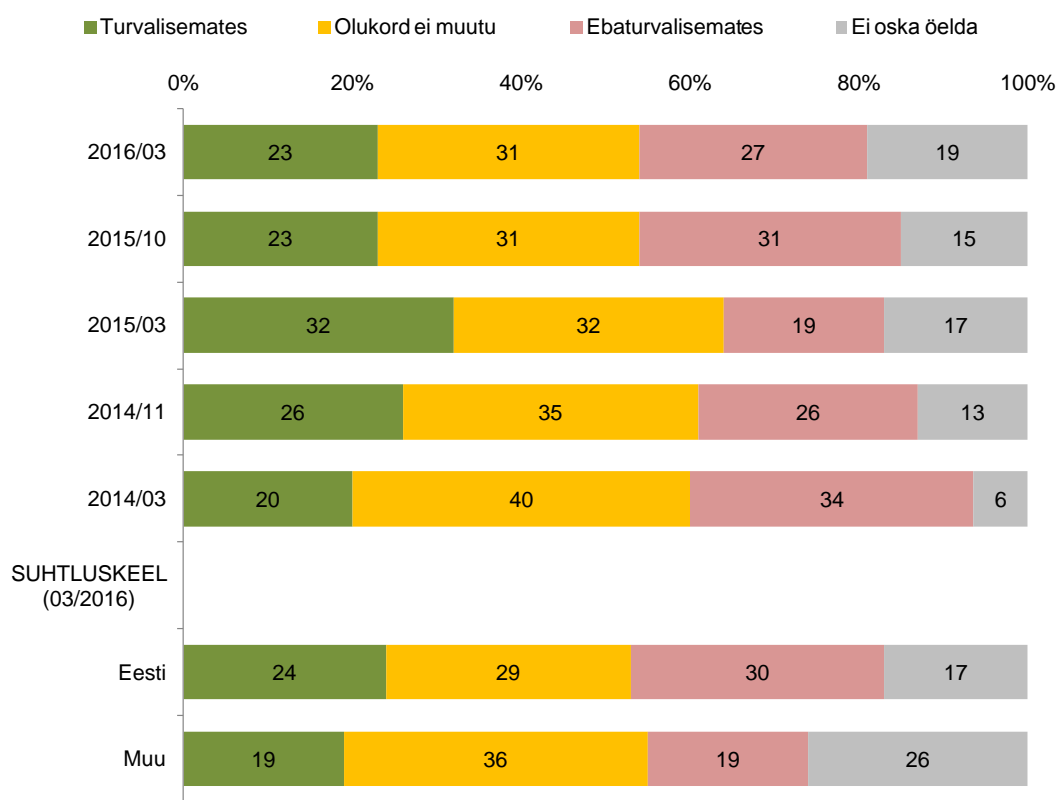
3.2 Julgeolek Eestis

Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses:

Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Eesti olukorda tajutakse positiivsemana kui situatsiooni maailmas tervikuna. Sarnaselt maailma julgeolekule antud hinnangutega on ka siin avalik arvamus püsinud suuresti muutumatuna. 23 protsendi arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes; 27 protsenti, ehk neli protsenti vähem kui eelmisel sügisel, näeb ette ebaturvalisuse kasvu. Samal määral on kasvanud ei oska öelda vastanute osakaal.

Joonis 10. Olukord Eestis eeloleval aastakümnel, 2012-2016 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Ka Eesti tulevikku näevad eestikeelsed vastajad tumedamates värvides: ebaturvalisuse kasvu eeldab 30 protsenti eestlastest (võrreldes oktoobriga 2015 neli protsenti vähem), venekeelsetest 24%. Turvalisemat tulevikku eeldab vastavalt 24% eestlastest ja 19% venekeelsetest). Eestlastega võrreldes eeldavad venekeelsed vastajad rohkem olukorra endiseks jäämist (36 protsenti eestlaste 29 protsendi vastu).

3.3 Ohud maailma julgeolekule

Palusime vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates ohtu rahule ja julgeolekule maailmas erinevad tegurid.

Kõige olulisemate ohtudena tõstavad vastajad esile Islamiriigi tegevuse ja sõjalise konflikti Süürias (67%), sõjapõgenike ja pagulaste sisserände Euroopasse (63%) ning terrorivõrgustike tegevuse (62%).

Venemaa katseid oma mõjuvõimu taastamiseks endise Vene impeeriumi aladel tunnistatakse veidi vähem ohtlikuks, kui relvastatud konflikti Ukrainas, mille toimumine on ju samuti sama eesmärgi teenistuses.

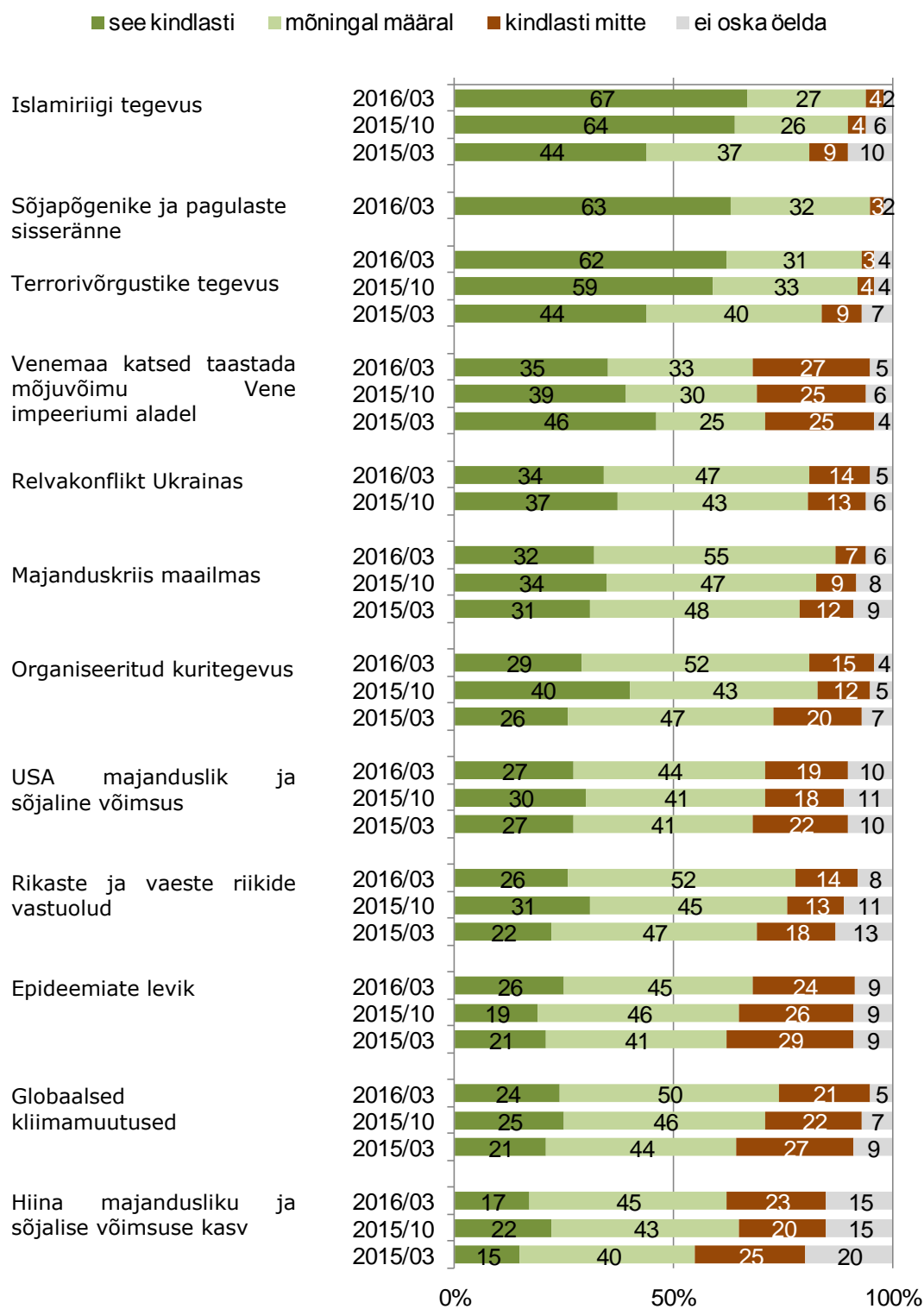
Koos vastusega „mõningal määral“ tõusevad ohtudena esile ka pea kõik teised vastusevariantides loetletud riskid. Kõige vähem osatakse peljata epideemiate levikut ja Hiina mõjuvõimu kasvu maailmas ([Joonis 11](#)).

Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on selles, kui ohtlikuks hinnatakse **Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks** ning **relvastatud konflikti Ukrainas**. Eestlaste jaoks need ohtlikkusest neljandal ja viiendal kohal (peab kindlasti probleemiks vastavalt 48% ja 39% eestlastest), venekeelsete vastajate jaoks aga jäävad olulisuselt viimastele kohtadele (Venemaa tegevust peab kindlasti probleemiks 6% ja Ukraina konflikti 24% venekeelsetest vastajatest). 65% venekeelsetest vastajatest ei pea Venemaad ohuks maailma julgeolekule ([joonis 12](#)).

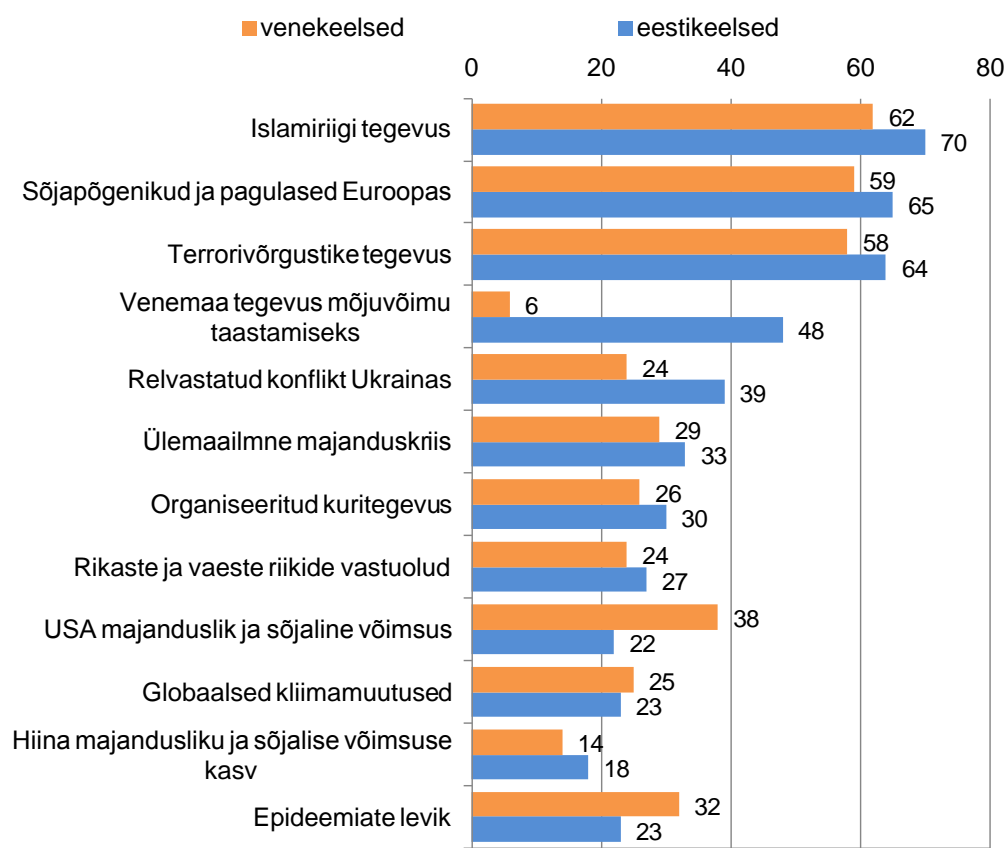
Siiski on Venemaa oht kahanenud ka eestlaste silmis, taandudes Islamiriigi, sõjapõgenike Euroopasse saabumise ning terrorivõrgustike tegevuse ees. Veel eelmisel kevadel oli Venemaa tegevus maailma turvalisust ohustavate tegurite seas 46 protsendiga eestlaste arvamustes selgelt esikohal.

Venekeelsed vastajad hindavad eestlastest ohtlikumaks USA sõjalist võimsust ning epideemiate levikut. Muid riske kipuvad eestikeelsed vastajad hindavama venekeelsetest pisut olulisemaks.

Joonis 11. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2016 (%) ; N = kõik vastajad

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2016 (vastused „see kindlasti“ %; eesti- ja muukeelsete võrdlus)

3.4 Ohud Eestile

Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitati vastajaile 12 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul (Joonis 13).

On kaks peamist ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 72% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (**nn küberrünnak**) ja 65% hinnangul võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides**. Nende ohtude tõenäosust hinnatakse võrreldes sügisel toimunud küsitluse tulemustega suuremaks.

Enam vähem võrdselt peetakse nii tõenäoliseks kui ka ebatõenäoliseks kaht järgmist ohtu: ulatuslikku merereostust peab tõenäoliseks 47% ja ebatõenäoliseks 46% küsitletutest ning rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel vastavalt 46% ja 49%. Kui ulatuslikku merereostust tõenäoliseks pidajate osakaal aasta-aastalt langeb, siis rahvuslike või usuliste konfliktide tõenäoliseks pidamine on tõusuteel. Märnatav hüpe selle tõenäosuse hindamises toimus eelmisel sügisel, võrreldes sügisega on seda ohtu tõenäoliseks pidajate osakaal jäänud samale tasemele.

Ülejäänud ohtude osas on nende ebatõenäoliseks pidajaid rohkem kui tõenäoliseks arvajaid. Rünna kut Eesti kodanike vastu välisriigis peab tõenäoliseks 39% (ebatõenäoliseks 52%); massilisi tänavarahutusi 33% (61%); Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist 28% (63%); tuumakatastroofi Eesti lähedal asuvas aatomielektrijaamas 27% (62%). Siiski on kõigi nende ohtude tõenäoliseks pidajate osakaal võrreldes sügisel toimunud küsitlusega kasvanud.

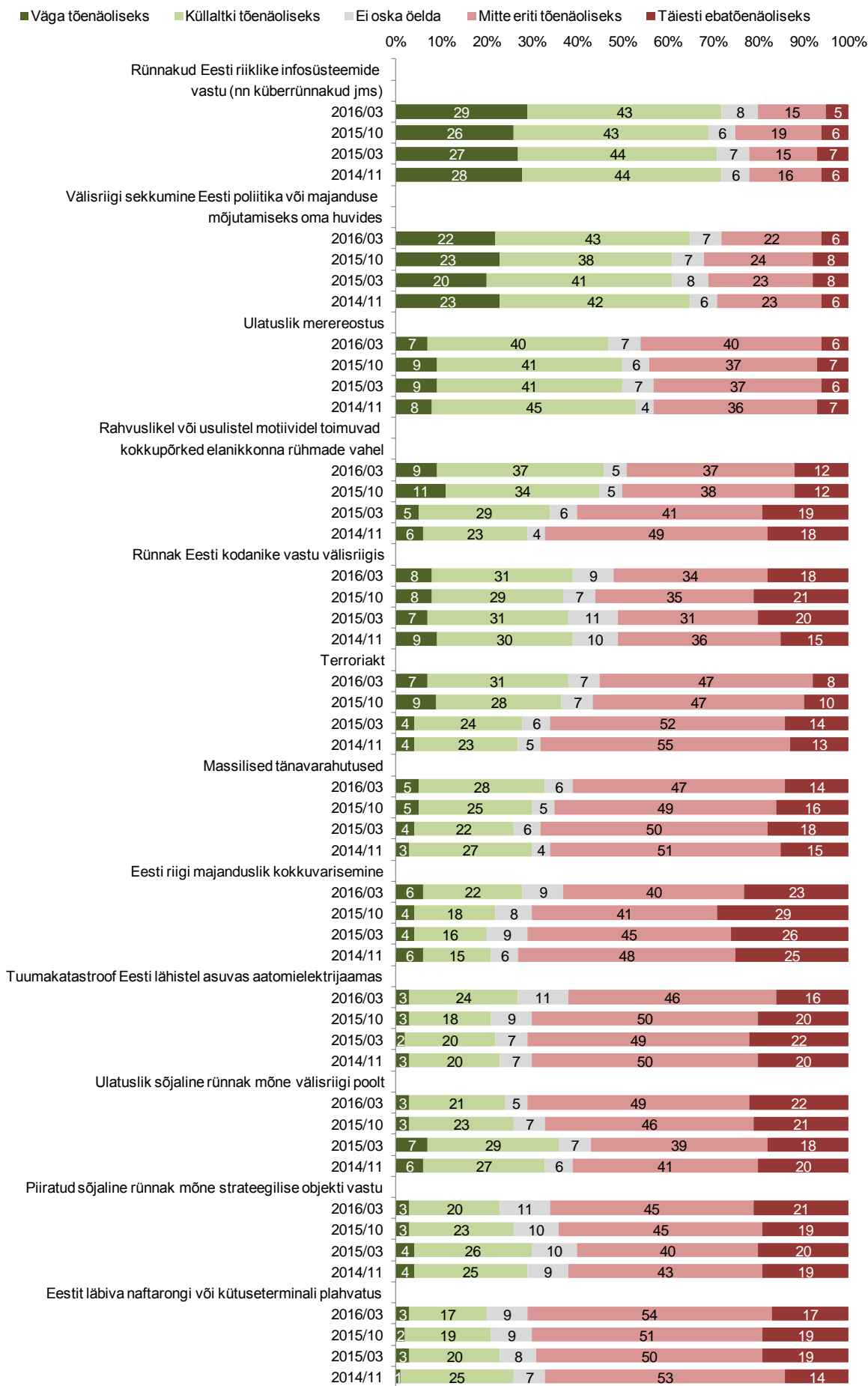
Kui veel 2013. aasta sügisel pidas Eesti vastu suunatud piiratud või ulatuslikku sõjalist rünna kut tõenäoliseks vastavalt 13 ja 10 protsenti küsitletutest, siis 2015. aasta kevadeks oli selliselt vastanute osakaal kasvanud vastavalt 30 ja 36 protsendile. Mullu oktoobris hakkas sõjalise rünna kut tõenäoliseks pidajate osakaal langema ning see tendents on jätkunud: ulatuslikku sõjalist rünna kut Eesti vastu peab tõenäoliseks 24% protsenti (sügisel 26%) ning piiratud sõjalist rünna kut mõne strateegilise objekti vastu 23 protsenti (26%).

Loetletud ohtudes kõige ebatõenäolisemaks hinnatakse Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust – vaid 17 protsenti. Küllap avaldab selle ohu hindamisele mõju teadmine kahanevatest transiitvedudest raudteel.

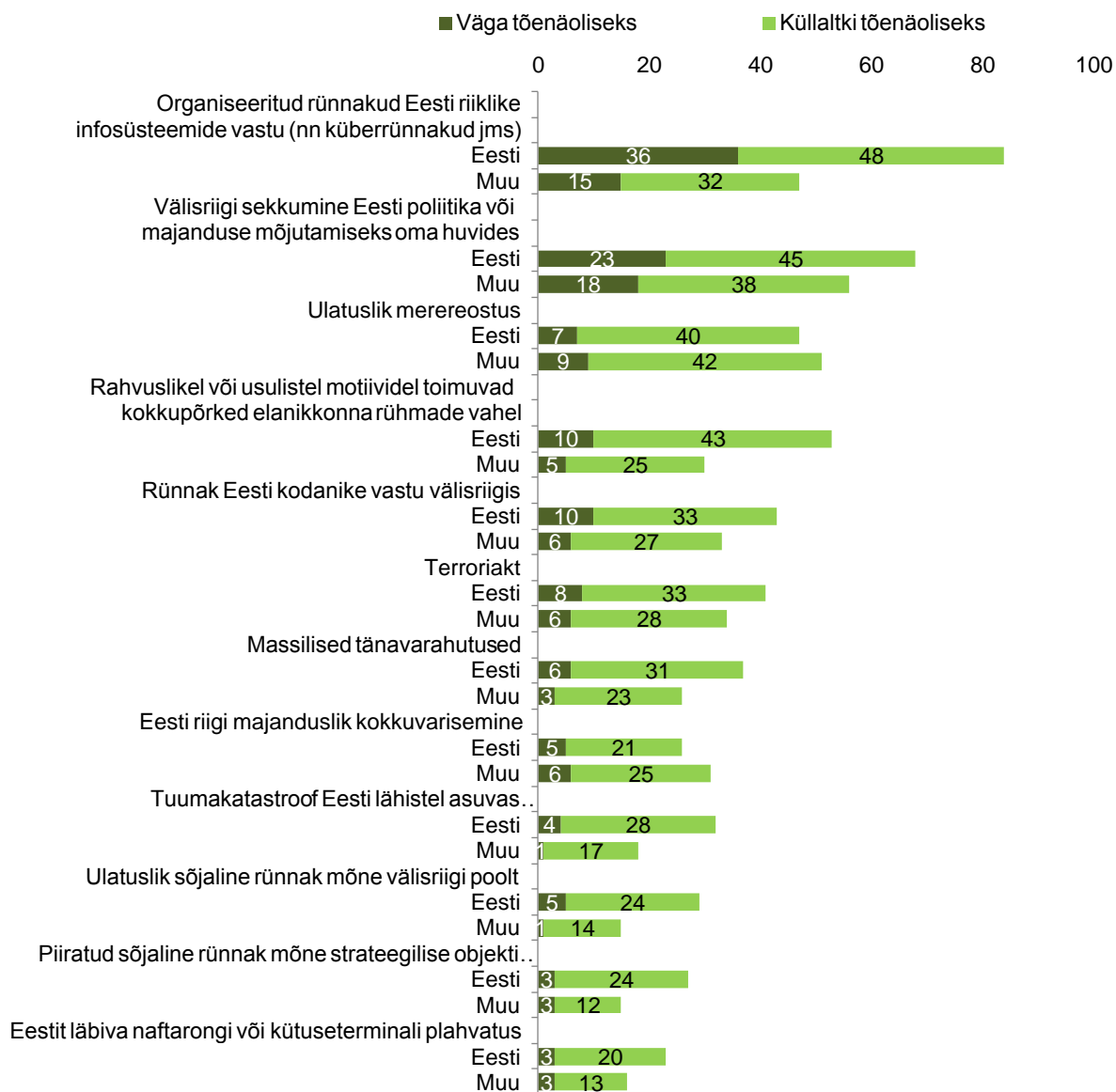
Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad erinevused vastajate peamise suhtluskeelega lõikes (Joonis 14). **Eestlased peavad enamikke ohte tõenäolisemaks kui venekeelsed vastajad**. Erandiks on vaid Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine ja ulatuslik merereostus, mida venekeelsed vastajad peavad tõenäolisemaks kui eestlased.

Oluliselt tõenäolisemaks peavad eestikeelsed vastajad küberrünna kuid (vastavalt 84% ja 47%), välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks (68% vs 56%), ulatuslikku sõjalist rünna kut (29% ja 15%) või piiratud sõjalist rünna kut mõne strateegilise objekti vastu (27% ja 15%), samuti rünna kut Eesti kodanike vastu mõnes välisriigis (43% ja 33%).

Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul, 2014-2016 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Joonis 14. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

3.5 Julgeolekutagatised

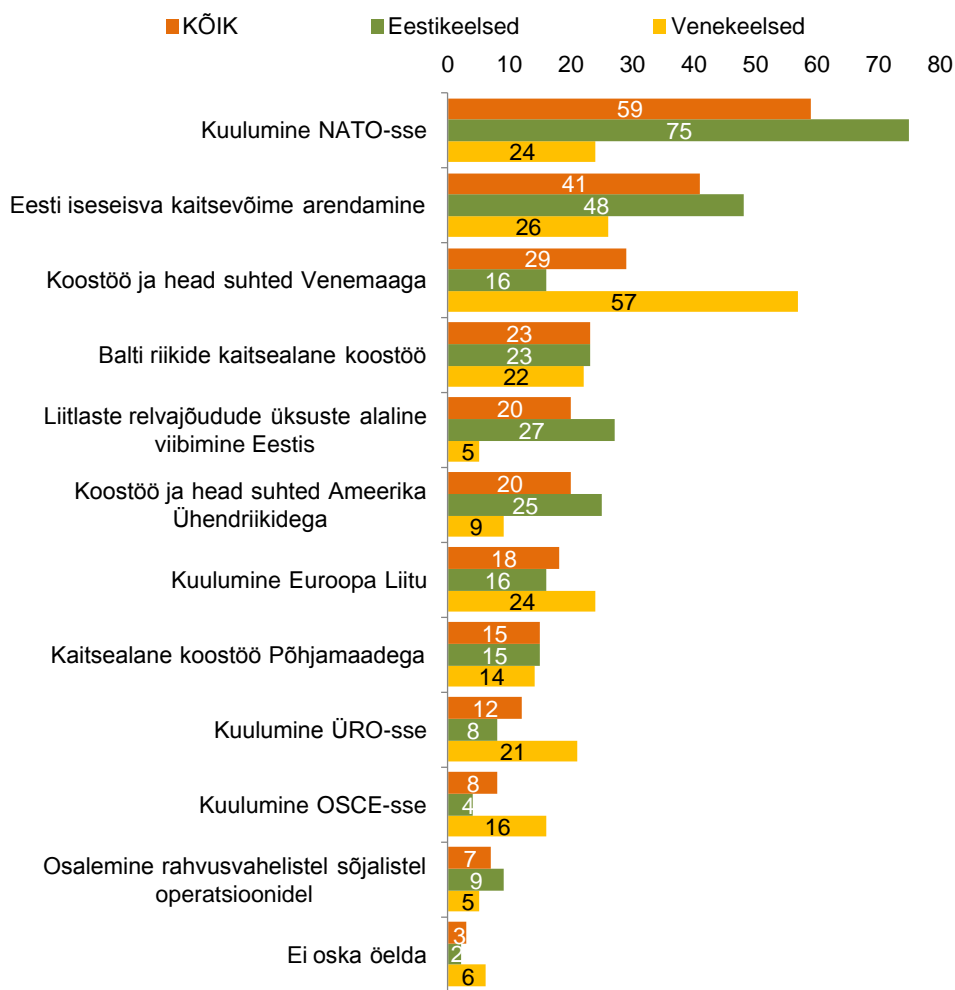
Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on sarnaselt varasemate uuringulainetega esikohal **Eesti riigi liikmesus NATO-s** – seda nimetab ühe olulise tegurina 59 protsenti vastajaist, kusjuures see tulemus on saavutatud eelkõige eestlastest vastajate toel: kui eestlastest peab NATOt peamiseks julgeolekutagatiseks 75 protsenti, siis venekeelsetest vastajatest vaid 24 protsenti (Joonis 15).

Oluliselt teisel kohal on vastajate hinnangul **Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine**, mida mainib ühena peamistest julgeolekutagatistest 41% eestimaalastest. Ka siin on oluline erinevus eesti- ja venekeelsete vastajate hinnangutes: iseseisva kaitsevõime arendamise loevad kolme olulisema julgeolekutagatise hulka vastavalt 48% ja 26% (venekeelsete hinnangutes on aset leidnud oluline langus – sügisel 34%).

Neile kahele tegurile järgneb, küll peamiselt muukeelsete vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga, mida märgib 57 protsenti venekeelsetest ja vaid 16 protsenti eestikeelsetest vastajatest.. Nii eesti- kui ka venekeelsetelt vastajatelt saab enam-vähem võrdselt toetust Balti riikide kaitsealane koostöö (23%). Seevastu Euroopa Liitu kuulumist ning ÜRO ja OSCE liikmeks olekut tähtsustavad venekeelsed vastajad oluliselt rohkem kui eestlased.

20 protsendini on kasvanud liitlaste relvajõudude alalise Eesti territooriumil viibimise ning USA-ga liitlussuhete olulisus hindamine (sügisel mõlemad 16%). Need tagatised on olulised eelkõige eestlastele.

Joonis 15. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

4 Eesti elanikkonna kaitsetahe

Eesti elanikkonna kaitsetahtet mõõdetakse kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta ("Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?"), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“). Samuti selgitatakse välja nende osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda. Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest selle kohta, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda.

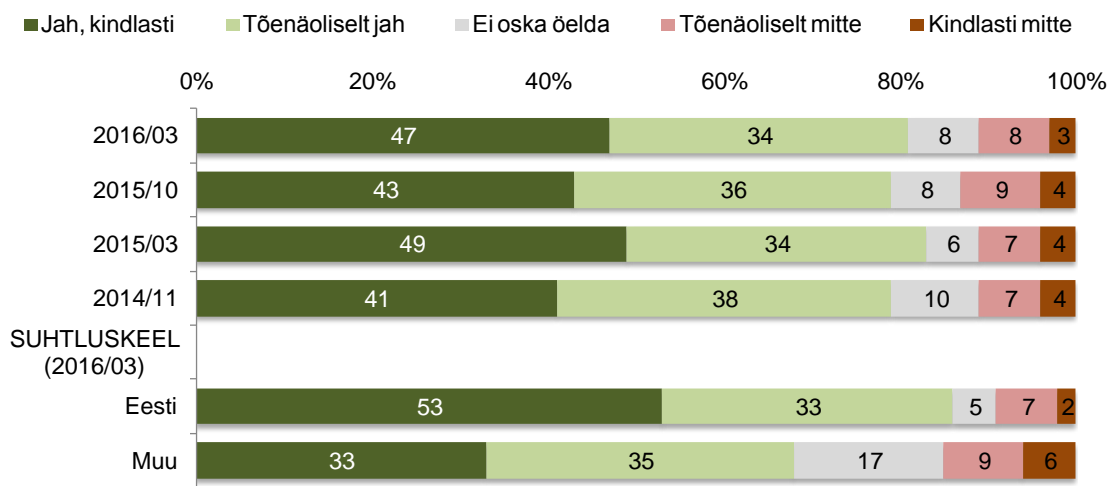
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 47% ja tõenäoliselt vajalikuks 34% Eesti elanikest ([Joonis 16](#)). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 81%, mittevajalikuks peab seda aga 11% Eesti elanikkonnast**. Võrreldes oktoobriga on vastupanu vajalikuks pidavate vastajate osakaal kahe protsendi võrra kasvanud.

Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu enam vajalikuks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalikuks peab vastupanu 53% eesti- ja 33% venekeelsetest vastajatest), kuid ka viimastest ei pea vastupanu vajalikuks vaid 15 protsenti (sama palju on neid, kes vastavad „ei oska öelda“).

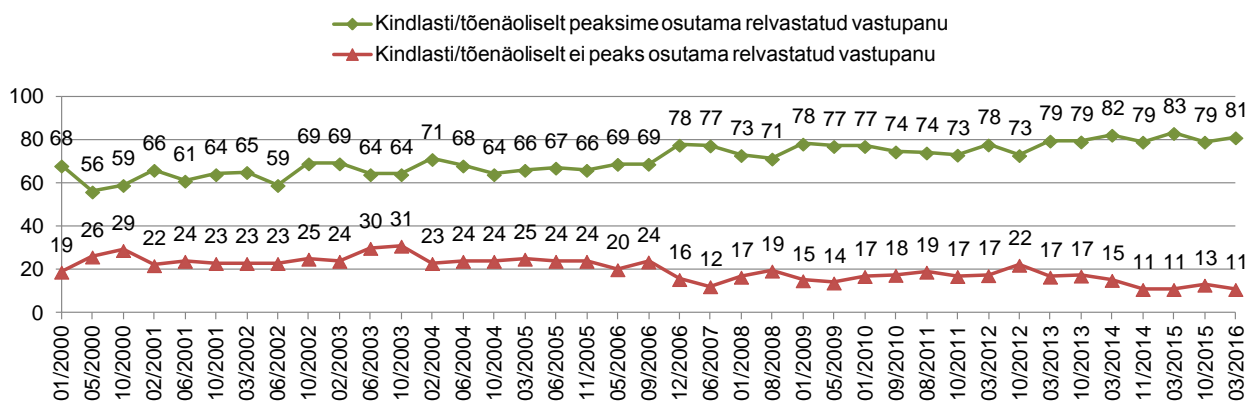
Passiivse kaitsetahte väljendajate osakaal on viimastes küsitlustes olnud püsivalt kas veidi alla või üle kaheksakümne protsendi.

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%; N = kõik vastajad)

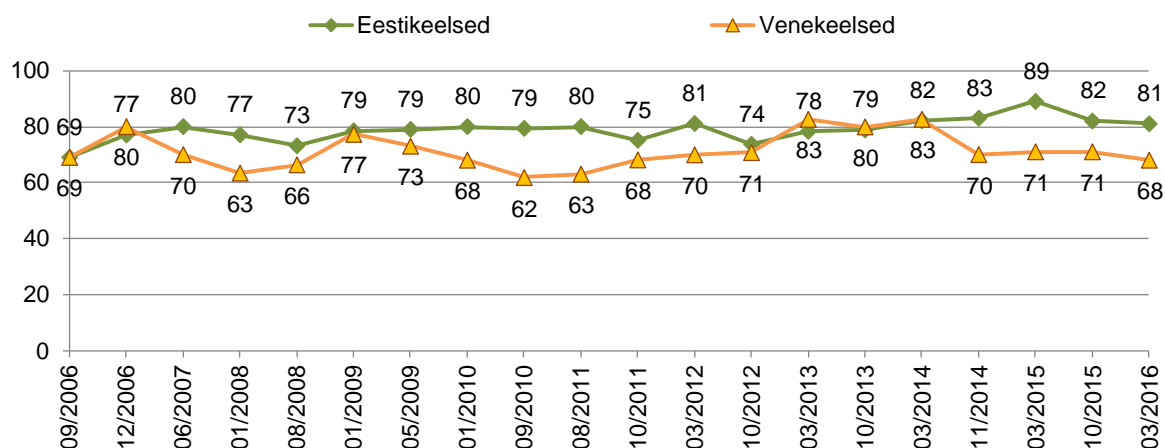

Relvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamise pikem trend on esitatud [joonisel 17](#) (kogu elanikkonna kohta) ja [joonisel 18](#) eesti- ja venekeelsete vastajate võrdlusena.

Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2016 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 18. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2016 (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

Näeme, et eesti- ja venekeelsete vastajate passiivses kaitsetahtes on perioode, mil see on võrdne ning perioode, mil venekeelsete vastajate hinnang vajadusele välisründajale vastupanu osutada on madalam. Esimene selline periood seostub pronksiöö järgse ajaga, teine periood jäi majandussurutise aegadesse, praegune aga võib olla seotud külma sõja vaimust kantud lääneriikide suunalise propaganda tugevnemisega Venemaa meedias.

4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

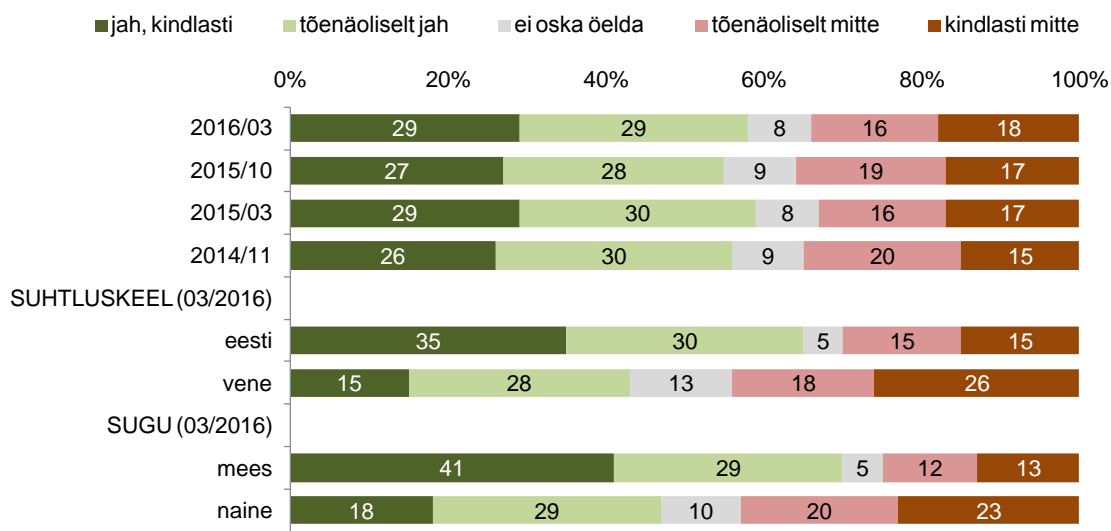
Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on madalam kui riigi tasandil relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas vajalikuks 81%, siis ise oleks **oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 58% elanikkonnast (Joonis 19)**. Seda on siiski kolme protsendi võrra enam kui oli 2015. aasta sügisel. 29 protsenti Eesti elanikkonnast oleks riigi kaitseks kindlasti ja 29 protsenti tõenäoliselt valmis. Kindlasti või tõenäoliselt ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 34 protsenti küsitletutest.

Aktiivse kaitsetahte küsimuses on erinevus eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes veelgi märkimisväärsem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui **eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 65%, siis mitte-eestlastest vaid 43%**.

Aktiivse kaitsevalmiduse tõlgendamise juures tuleks aga silmas pidada asjaolu, et riigikaitstes osalemist nähakse eelkõige kui relvastatud vastupanu, mida on traditsiooniliselt peetud vaid meeste ülesandeks. Seetõttu jääb valmisolek omapoolseks panustamiseks paratamatult madalamaks naissoost ja vanemaealiste vastajate puhul (näiteks üle 60-aastastest vastajatest oleks kaitsetegevuses valmis osalema vaid 39 protsenti, alla 20-aastastest 66 protsenti). Venekeelsete vastajate protsent jääb keskmisest madalamaks ka seetõttu, et mittekodanikel ei ole kohustust läbida ajateenistust, mis on aga relvastatud vastupanu osalemise eelduseks.

Seda, kui teadlikud on inimesed oma võimalustest riigikaitssesse oma panust anda ka muul viisil kui riigi sõjalises kaitstes osaledes, kirjeldame käesoleva peatüki neljandas osas (4.4.)

Joonis 19. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale
(%; N=kõik vastajad)

Vaadates üksnes meeste valmisolekut riigikaitstes osaleda, saame kaitsetahtest positiivsema pildi: 15-64 aastastest meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes kaasa lööma 80 protsenti. Vene emakeelega meessoost kodanike valmisolek riiki kaitsta on madalam, kui eestlastel. Alla 35-aastastest ning 50-64 aastastest venekeelsetest meeskodanikest valmis ise riigikaitstes osalema 70 protsenti kuid 35-49 aastastest vähem kui pooled.

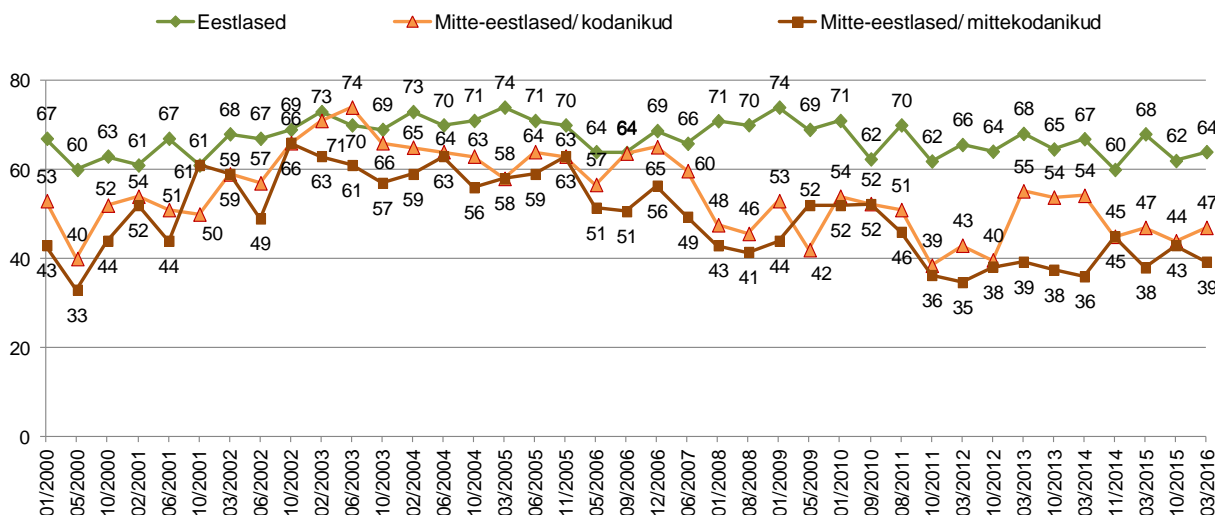
Tabel 4 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides

SUHTLUSKEEL	15-34	35-49	50-64	65+
Eesti	84%	88%	81%	52%
Vene	69%	41%	70%	31%
KÕIK mehed/kodanikud	81%	82%	80%	49%

Kui vaadelda kaitsevalmiduse ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 20). Aastatel 2013-2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid viimases neljas küsitluses on see taas langenud alla 50 protsendi.

Joonis 20. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2016

(kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

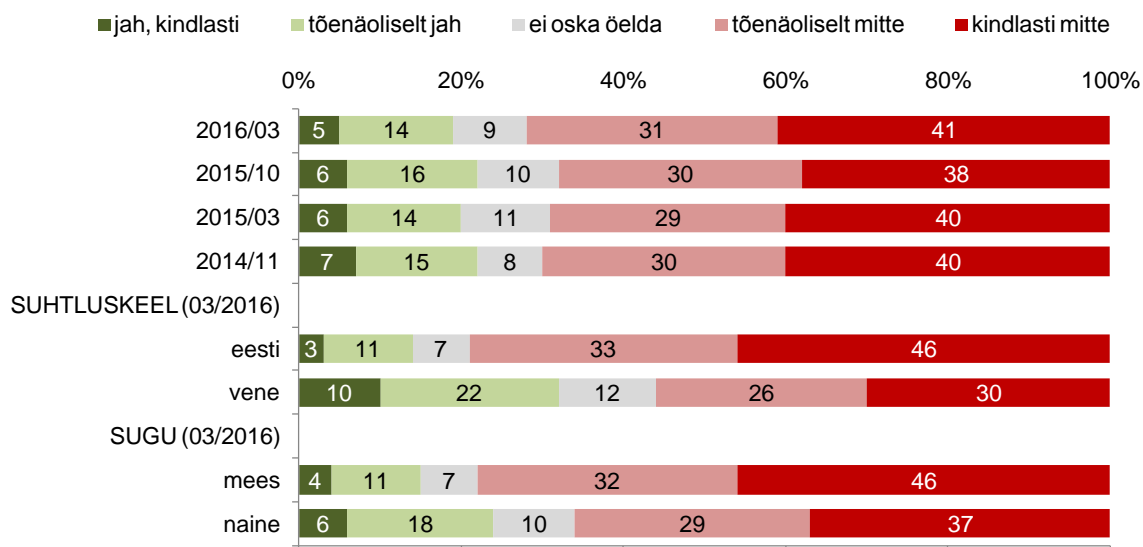

4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik (19%) eestimaalastest: 5% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 14% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 21). Lahkujate osakaal on võrreldes oktoobriga kolme protsendi võrra langenud. Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatses ohu korral lahkuda 72 protsenti elanikest.

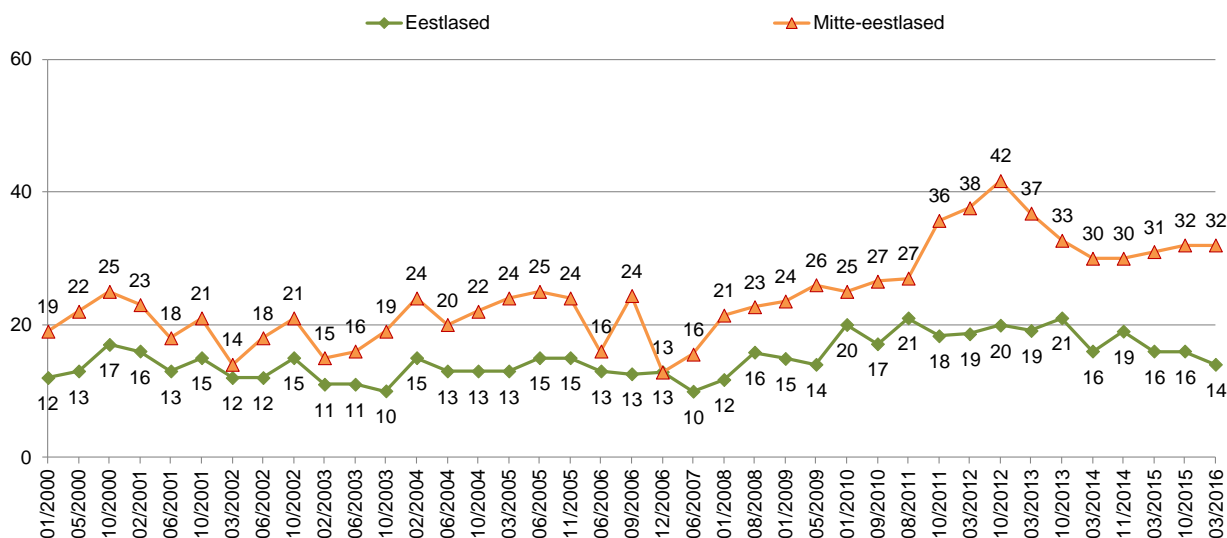
Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 24%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (umbes kolmandik). Venekeelsete vastajate seas oleks tõenäoliseid lahkujaid 32 protsenti, eestlaste seas 14 protsenti.

Joonis 21. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale (%) ; N = kõik vastajad

Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme venekeelsete vastajate lahkumissoovi tõusu 2007. aastast alates, mis 2013. aastaks tõusis kõrgele 42 protsenti tasemele ning on seejärel alates 2014. aastast püsinud 30-protsendi lähedal. Ka eestlaste lahkumissoov oli masu-aastatel 2010-2013 pisut kõrgem, mil lahkumist oleks kaalunud viiendik eestlastest (Joonis 22).

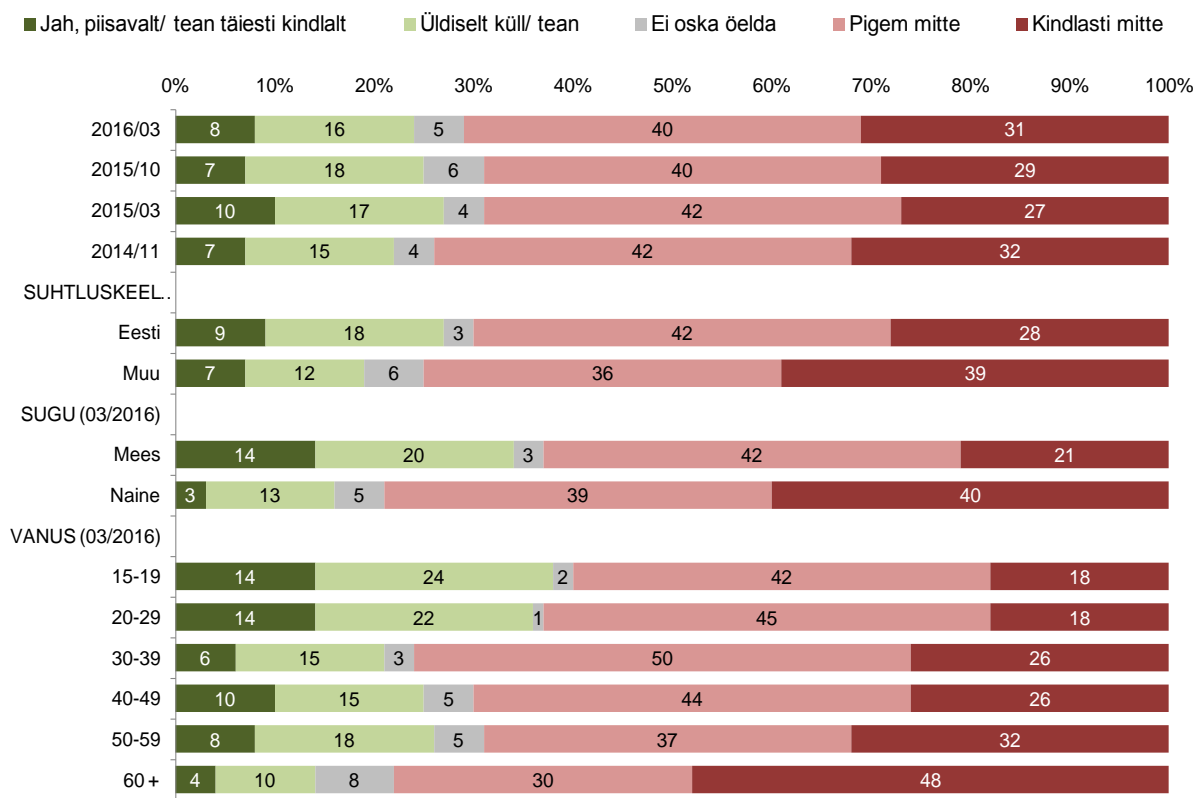
Joonis 22. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2016 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on endi hinnangul piisavalt informeeritud sellest, mida nad saaksid teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid neljandik teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 71% aga ei ole sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud (Joonis 23). Võrreldes paaril viimasel aastal läbi viidud küsitluste tulemusi, näitavad need stabiilselt kasinat informeeritust riigikaitstes osalemise võimalustest.

Joonis 23. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%) ; N = kõik vastajad

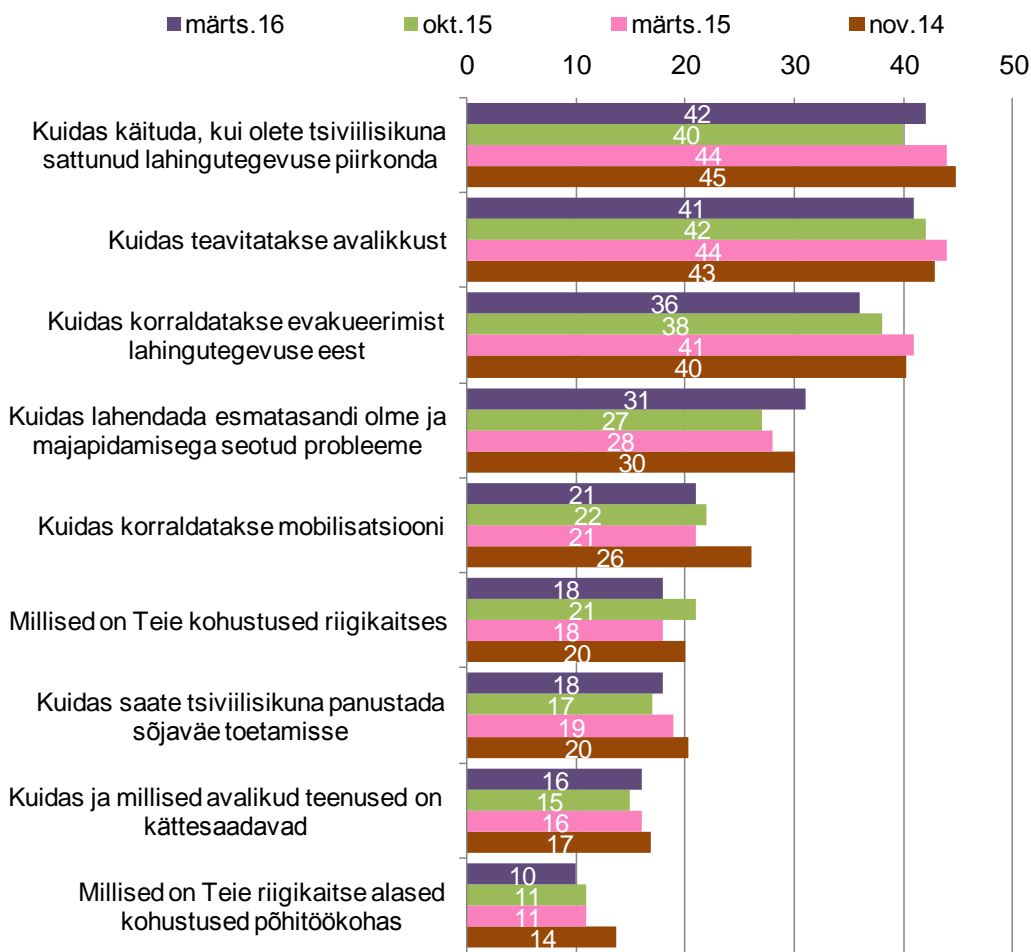

Mehed hindavad oma informeeritust paremaks kui naised (34% vs 16%) - seda võib selgitada nende suurema kokkupuutega riigikaitsestruktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit). Eestlased on aga mõnevõrra paremini informeeritud võrreldes venekeelsete vastajatega. Vastaja vanuse kasvades informeeritus langeb.

4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Kuna elanikkonna hinnangud oma informeeritusele sellest, mida teha välisvaenlase kallaltungi korral, on olnud läbi kõikide küsitluste väga madalal tasemel, on alates novembris 2014 uuringusse lisatud küsimus selle kohta, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni riigi tegevusest ja isiklikust elukorraldusest välisvaenlase kallaltungi korral (Joonis 24). Ette antud üheksast teemast pidid küsitletavad valima kolm nende jaoks olulisemat.

Joonis 24. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni - 2014-2016 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

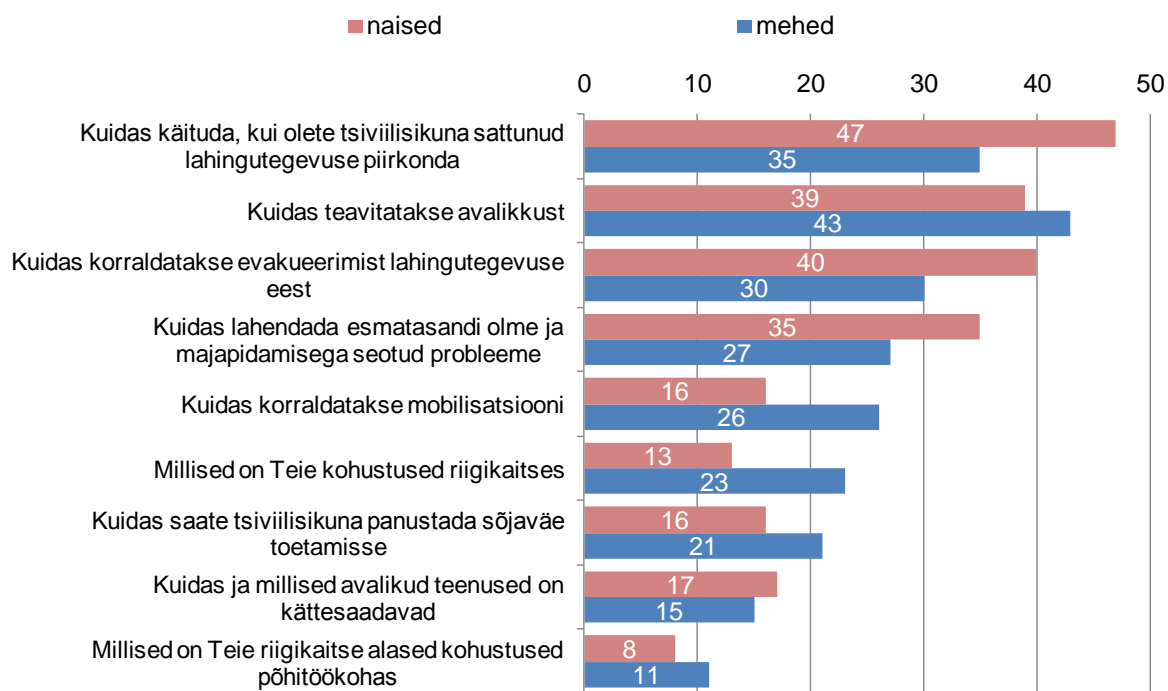

Kolm olulisemat teemat, mis tõusid esile mõlemas küsitluses ja mille kohta rohkem informatsiooni soovitakse, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: **kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda, kuidas teavitatakse avalikkust ning kuidas korraldatakse evakueerimist.**

Mõnevõrra erinev on infovajadus meeste ja naissoost vastajate jaoks.

Ehkki ka meestel on esiplaanil kolm üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse ning millised on vastaja kohustused riigikaitstes. Naised sooviksid rohkem infot tsiviilisikuna käitumise, evakuatsiooni ning esmatasandi olmeprobleemide lahendamise kohta. (Joonis 25).

Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni – meeste ja naiste võrdlus märts 2016 (%; N = kõik vastajad)

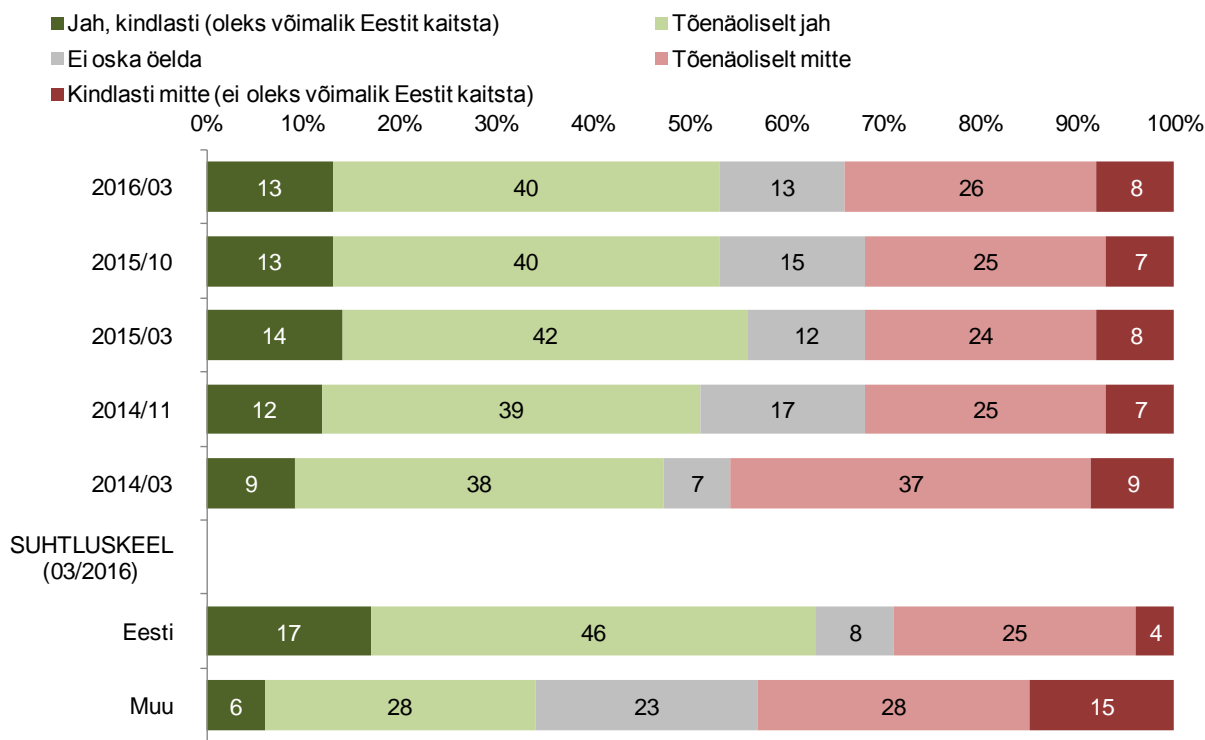
5 Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Alates 2014. aasta sügisest on nende vastajate osakaal, kes leiavad, et **Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi**. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, moodustab kolmandiku kõigist küsitletutest – veel 2014 märtsis oli nende osakaal 46% (Joonis 26). Samas ei ole avalikkuse usk Eesti kaitsevõimesse viimasel paaril aastal ka paranenud.

Joonis 26. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral (%); N = kõik vastajad)

Eestikeelsete vastajate hinnang Eesti kaitsevõimele on positiivsem – võimekust Eestit kaitsta tunnistab enam kui 60 protsenti. Venekeelsete vastajate seas on kümne protsendiga ülekaalus need vastajad, kes Eesti kaitsstavusse ei usu, ligi neljandik venekeelsetest vastajatest ei oska selles küsimuses seisukohta võtta.

Venekeelsetest Eesti kodanikest usub Eesti kaitsevõimekuse 41 protsenti, Venemaa kodanikest 29% ja määratlemata kodakondsusega elanikest 30 protsenti.

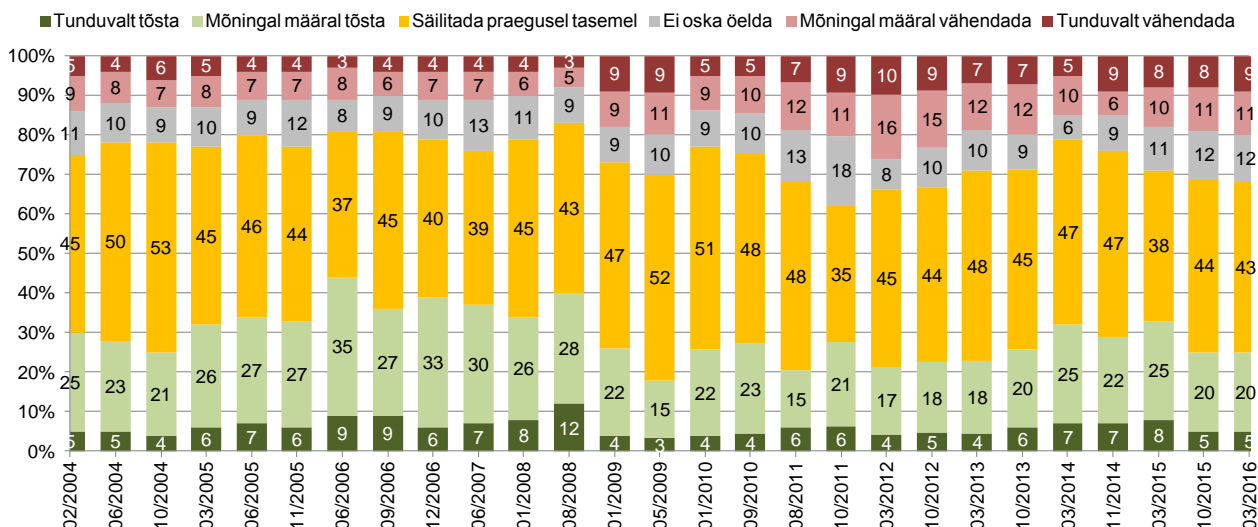
Alla 30 aastastest venekeelsetest vastajatest usuvad Eesti kaitsevõimesse ligi pooled, üle 30-aastastest aga juba vähem kui 30 protsenti.

5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Hinnangutes Eesti kaitsekulutuste mahule on kõige suurem nende vastajate osakaal, kes peavad vajalikuks säilitada kaitsekulutusi praegusel tasemel (Joonis 27). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 25% ja vähendamist 20% elanikest.**

NATO-ga liitumise järel oli mõneaastane periood, mil kaitsekulude tõstmist peeti vajalikuks kolmandiku või veelgi suurema osa elanikkonna poolt. Tol ajal räägiti palju vajadusest viia kaitsekulud NATO nõuetega vastavalt 2 protsendini SKP-st. Masu-aastatel toetus kaitsekulutuste suurendamisele kahanes ning on nüüd kahes viimases küsitluses olnud stabiilne.

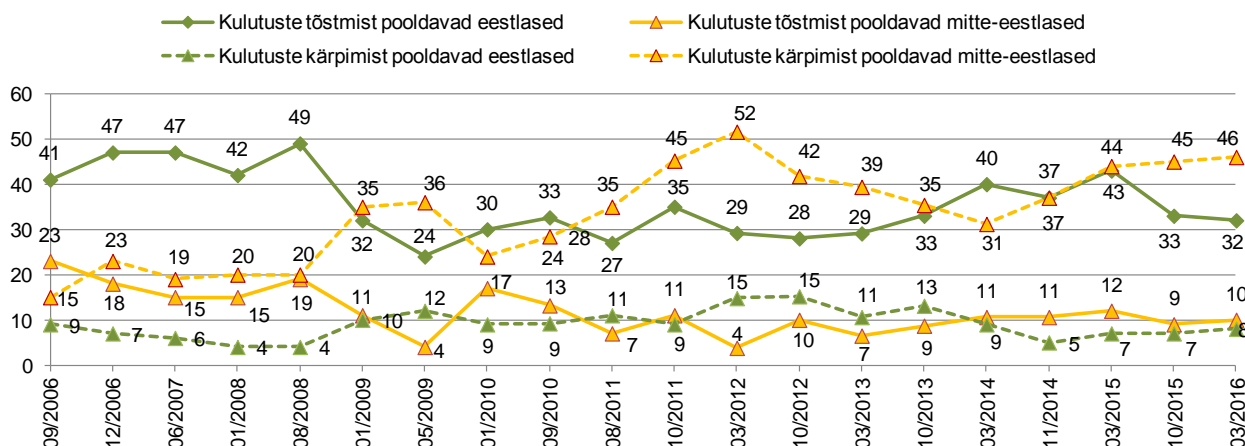
Joonis 27. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2004-2016 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

Elanikkonna keskmine suhtumine ei anna aga avalikust arvamusest täit ettekujutust. Nimelt on **eesti- ja venekeelsete vastajate seas on suhtumine kaitsekulutustesse pöördvõrdeline: venekeelsete elanike hulgas on kaitsekulutuste kärpimise pooldajaid rohkem kui kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid eestlaste seas (Joonis 28).** Samas kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid on venekeelsete vastajate seas sama vähe kui nende kulutuste langetamise soovijaid eestlaste hulgas.

2016. aasta märtsis oli 32% eesti- ja 10% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta; kulutuste vähendamist aga pooldas 8% eesti- ja 46% muukeelsetest vastajatest.

Joonis 28. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2016 (%) ; N = kõik vastajad)

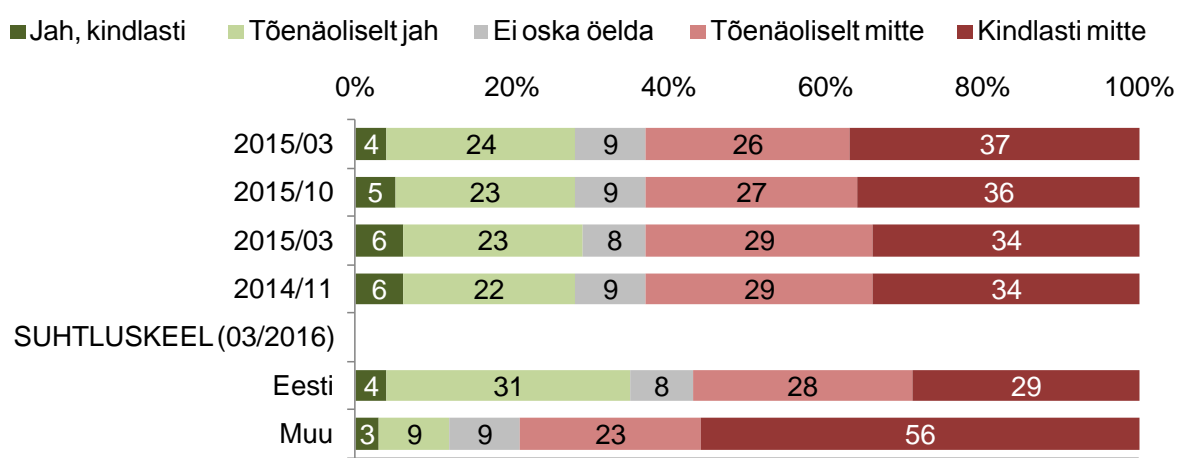
5.3 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitse

Palju inimesed ilmselt ei taju riigieelarvest tehtavate eraldiste vahetut seost oma isikliku rahakotiga – eelarvekulutuste suurendamine või vähendamine riigikaitsele on nende jaoks suhteliselt abstraktne teema. Märksa enam annab inimeste soovist riigikaitsele panustada tunnistust nende valmisolek teha omapoolset rahalist annetust Eesti riigikaitse tugevdamiseks.

Küsitlustulemused näitavad, et selleks oleks **kindlasti või tõenäoliselt valmis 28 protsenti küsitletutest**. Tõenäoliselt või kindlasti mitte ei annetaks riigikaitsele 63 protsenti. Selline jaotus on olnud püsiv juba läbi nelja uuringu, mis näitab annetamisvalmiduse stabiilsust. (Joonis 29).

Kui eestlastest oleks valmis riigikaitset rahaliselt toetama 35 protsenti, siis venekeelsetest vastajatest vaid 12 protsenti.

Joonis 29. Valmisolek omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitse (%; N = kõik vastajad)

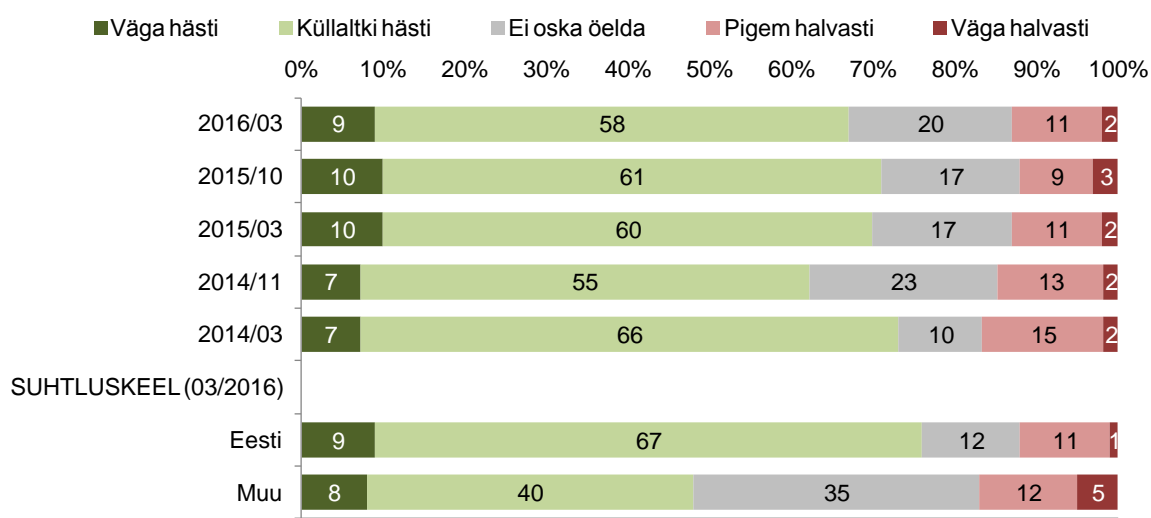

5.4 Hinnang riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel

Kui 2014. aasta kevadel andis riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel positiivse hinnangu 73% elanikest, ning veel eelmise aasta oktoobris oli selliste vastajate osakaal 71 protsenti, siis nüüd on positiivseid hinnanguid vähem ning kasvanud on „ei oska öelda“ vastajate osakaal. Eriti palju on ei oska öelda vastajaid venekeelsete vastajate seas (Joonis 30).

Nagu enamiku muude riigikaitsele või riigi institutsioonidele antud hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes mitte-eestlastega (vastavalt 76% ja 48% peab riigikaitse arendamist heaks).

Joonis 30. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%; N = kõik vastajad)

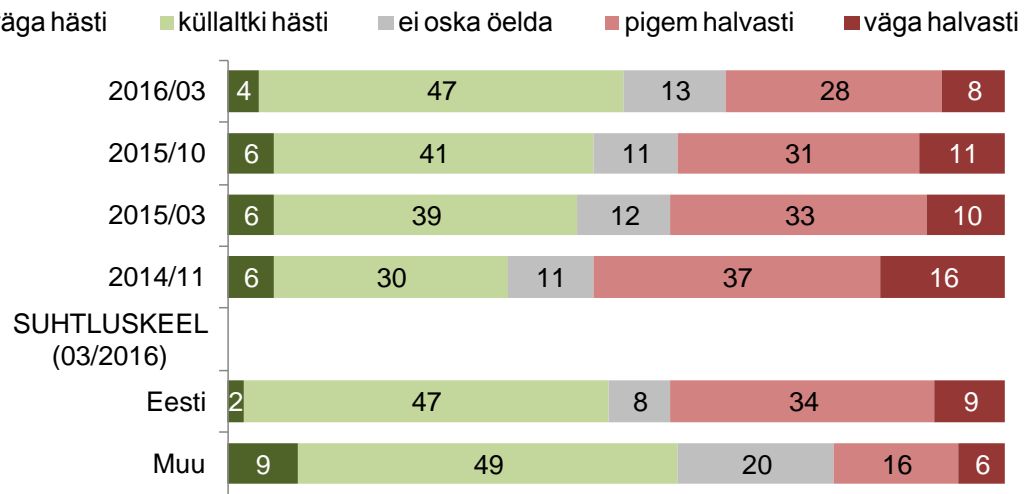
5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

Seoses kaitsepolitsei ametniku Eston Kohveri röövimisega Vene eriteenistuse poolt Eesti-Vene piiril, tõusis 2014. aastal avalikkuse huvisfääri küsimus, kui hästi on valvatud Eesti-Vene ajutine kontrolljoon.

Kui sügisel, pärast intsidenti piiril, olid negatiivsed hinnangud selles küsimuses selgelt ülekaalus, siis nüüdseks on **positiivsed hinnangud saavutanud selge ülekaalu** (Joonis 31).

Venekeelsetest vastajatest annab kriitilise hinnangu Eesti piiri kaitstusele vaid 22 protsenti küsitletutest, eestlaste seas on kriitilist suhtumist veel üle 40 protsendi.

Joonis 31. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele (%; N = kõik vastajad)

6 Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamise ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitsevæele üleminekut, kuidas suhtutakse riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse ning mida peetakse Kaitsealiidu peamisteks ülesanneteks.

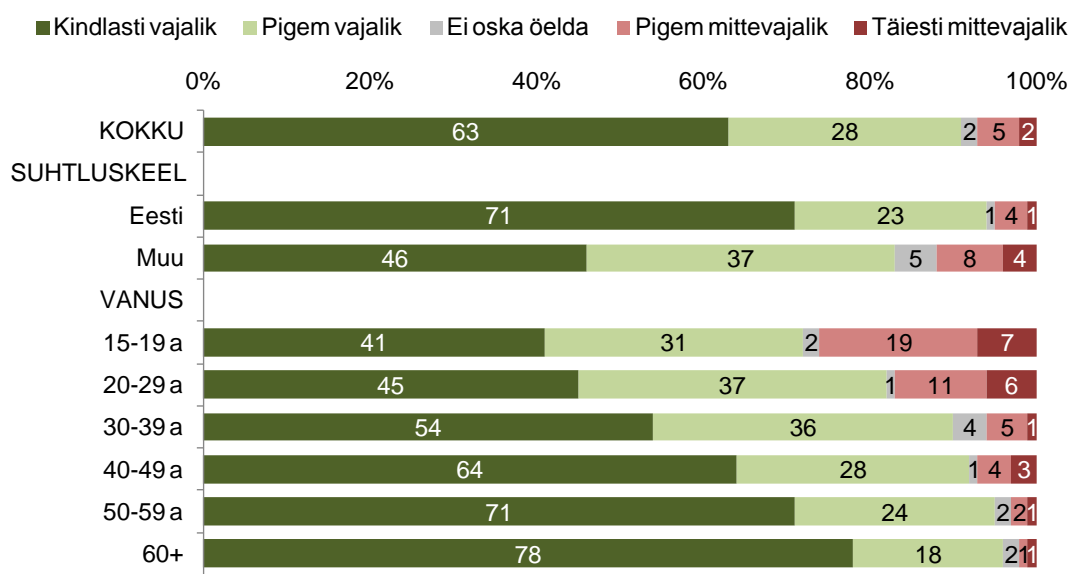
6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on jätkuvalt väga kõrge: **ajateenistuse läbimist peab noormeeste jaoks vajalikuks 91% kõigist küsitletutest**. Vaid 7% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks. Eestikeelsetest vastajatest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 71%, venekeelsetest vastajatest 46% (Joonis 32).

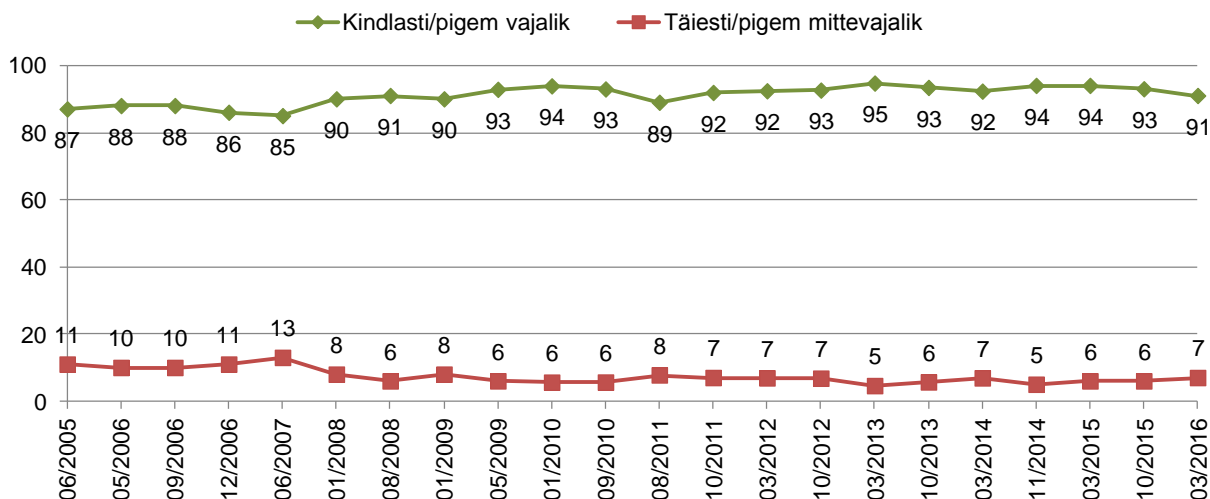
Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 60 aastased inimesed, kuid ka alla 30-aastaste seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, on ajateenistuse kindlaid pooldajaid üle 40 protsendi ning seda peab mittevajalikuks vaid kümnendik.

Joonis 32. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-95%) (Joonis 33).

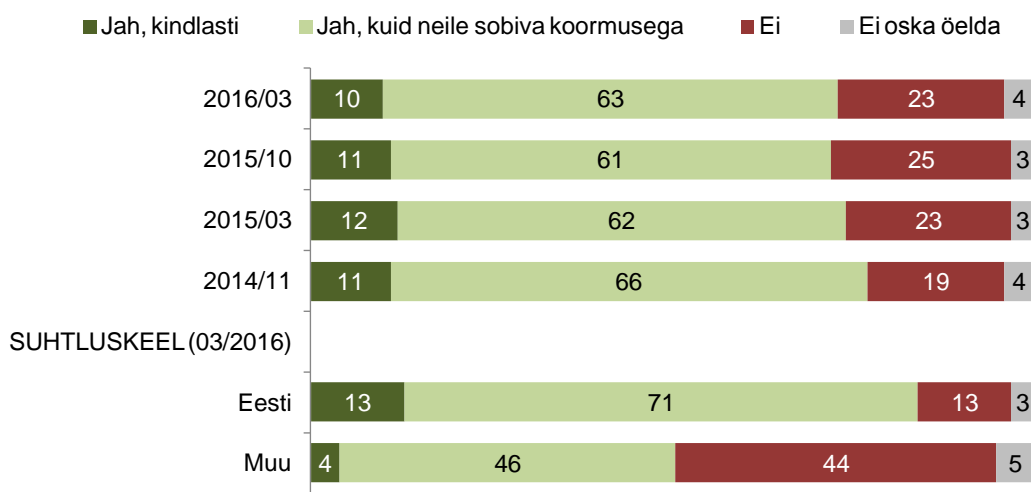
Joonis 33. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Alates 2012. aastast on vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. 10 protsenti vastajaist leiab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, **63 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega** (Joonis 34). Inimeste arvamused selles küsimuses pole viimase paari aasta jooksul eriti muutnud.

Kõige suuremad erinevused antud küsimuses ilmnevad suhtluskeele lõikes. Venekeelsetest vastajatest on koguni 44% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima, samas kui eestikeelsetest jagab seda seisukohta vaid 13%. 71 protsenti eestlastest leiab, et sellised noormehed võiksid ajateenistuse läbida endale sobiva koormusega.

Joonis 34. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%) ; N = kõik vastajad

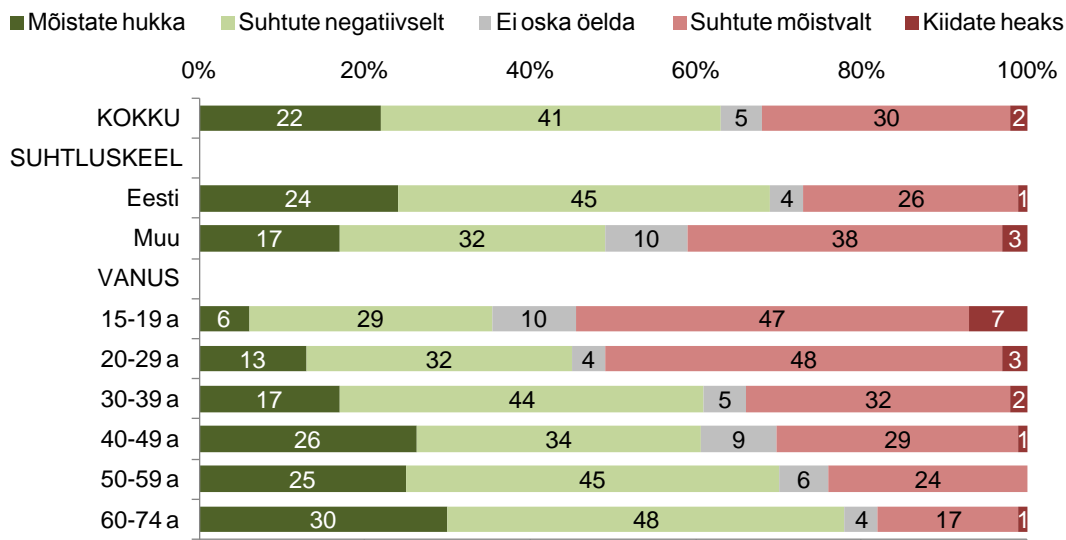

6.1.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Väga soosiva suhtumise taustal ajateenistusse on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale** – 22% mõistab taolise käitumise hukka ja 41% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 35). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisest 30%, heaks kiidab selle vaid 2% vastanuist.

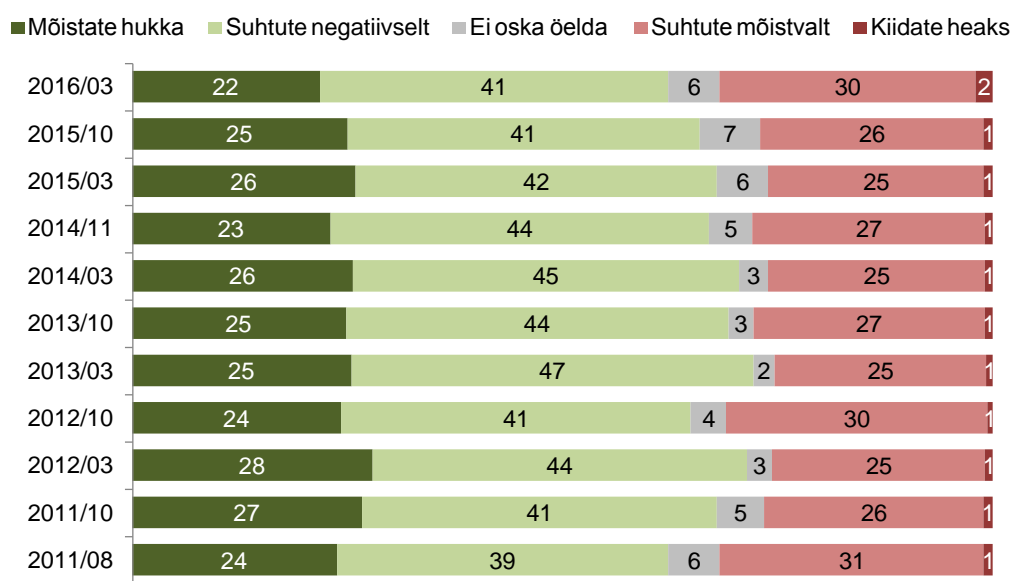
Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 69%, venekeelsetest aga 49%. Vanemad vastajad suhtuvad ajateenistusest kõrvale hoidmisest nooremate inimestega võrreldes negatiivsemalt - alla 30-aastastest väljendavad enam kui pooled ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat suhtumist.

Joonis 35. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest (%) ; N = kõik vastajad

Nii nagu ajateenistuse vajalikkuse tunnistamise osas, et ole ka inimeste suhtumises ajateenistusest kõrvalehoidmisest aastate jooksul suuri muutusi toimunud (Joonis 36).

Joonis 36. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest; 2011-2016 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

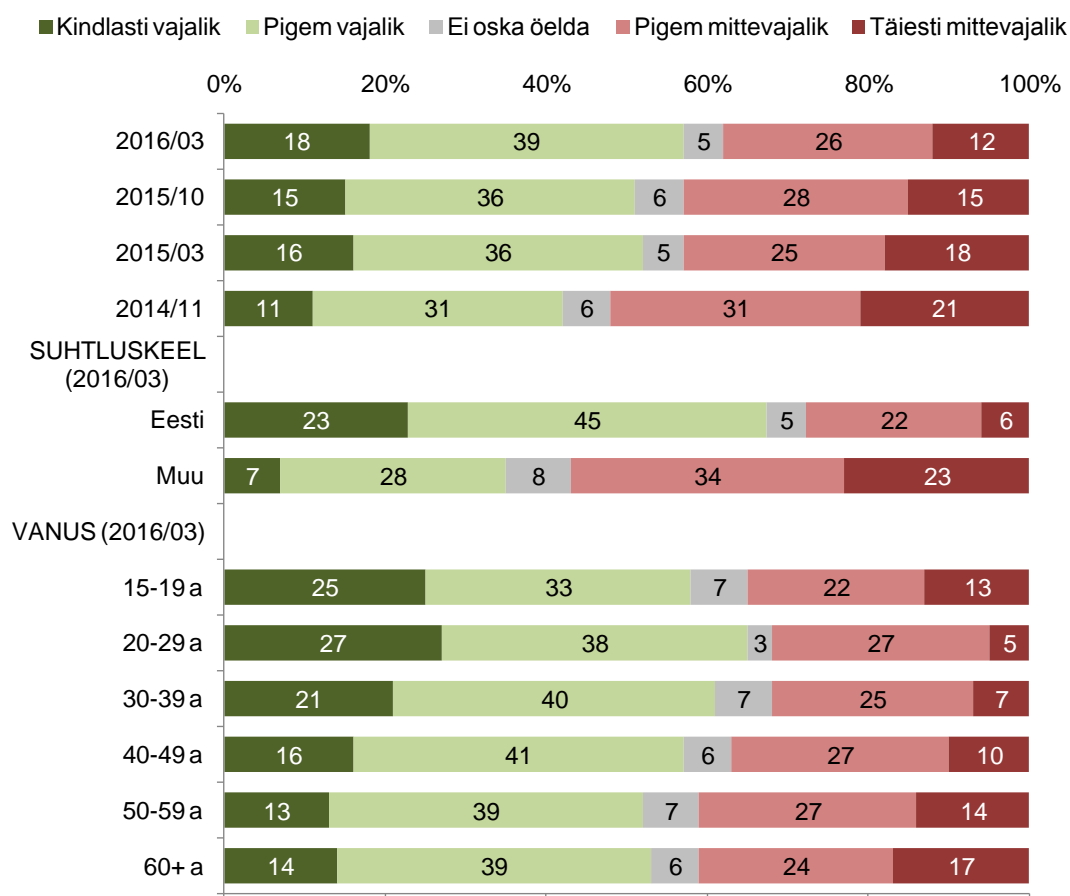

6.1.3. Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist **peab seda kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitluteest.**

Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaealised. Kui eestlastest peab naiste võimalust ajateenistust läbida vajalikuks 68%, siis venekeelsetest vaid 35 protsenti. Suhtumine on muutnud positiivsemaks ka 50 aastast vanemate vastajate seas – kui veel oktoobris 2015 ei pidanud enam kui pooled neist naistele vabatahtliku ajateenistuse võimaldamist vajalikuks, siis nüüd on toetus naiste ajateenistusele tõusnud ka nende seas üle 50 protsenti (Joonis 37).

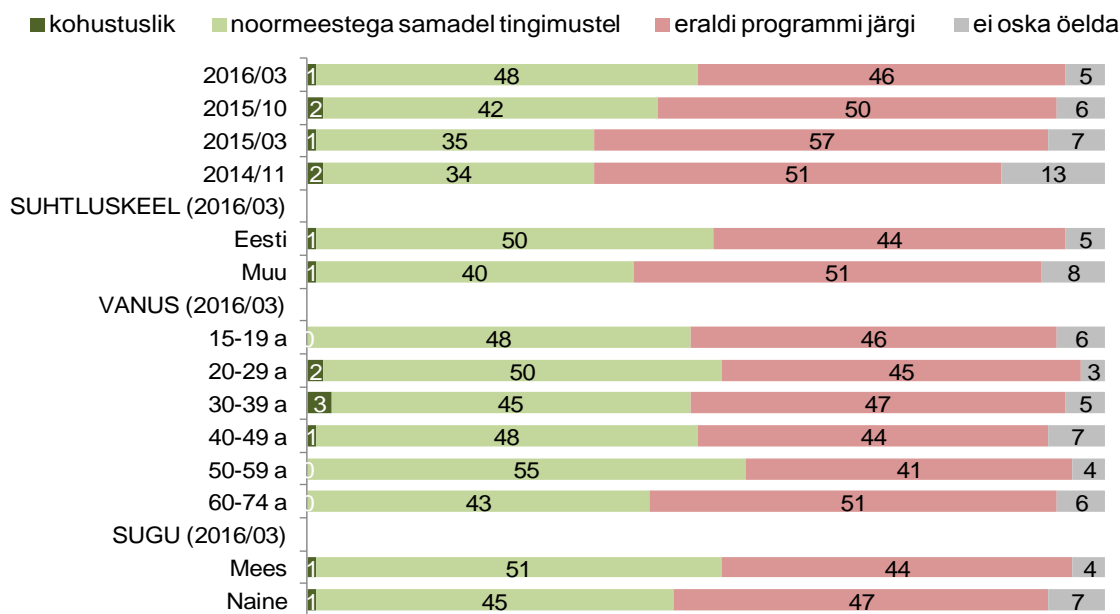
Joonis 37. Suhtumine naiste ajateenistuse vajalikkusesse (%) ; N = kõik vastajad)

Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma. Valikuks anti kolm varianti: kohustuslik ajateenistus, ajateenistus noormeestega samadel tingimustel ning ajateenistus eriprogrammi järgi. Kui varem on alati domineerinud arvamus, et naised võiksid läbida ajateenistuse eraldi programmi järgi, siis nüüd on peale jäämas seisukoht, et **ajateenistus peaks toimuma noormeestega samadel tingimustel (48%)** (Joonis 38).

Joonis 38. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus?

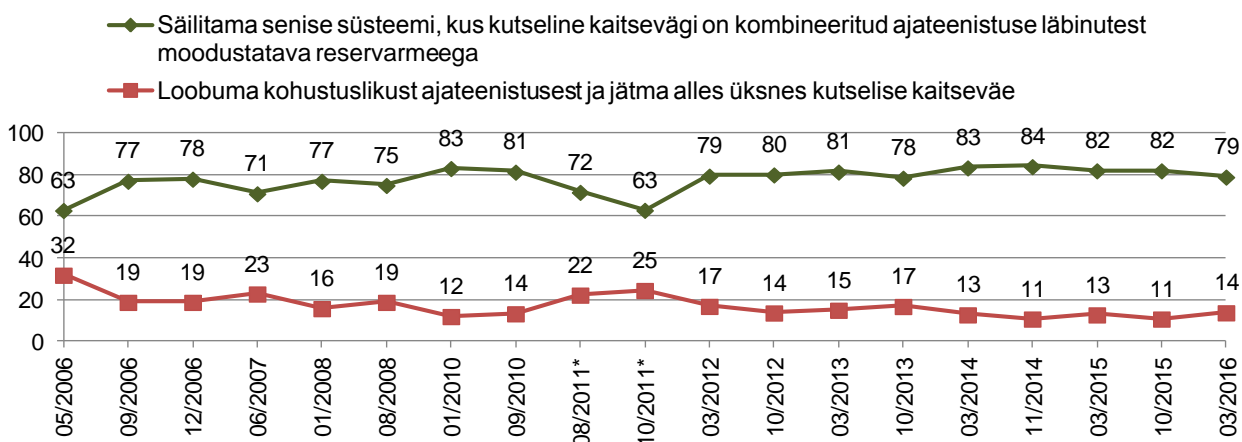
(%; N = need vastajad, kes pidasid naiste vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväkke

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, kerkib poliitilises debatis aeg ajalt üles ka kutselisele kaitseväge ülemineku teema. Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Küsitlustulemused näitavad, et **79% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeel tugineva süsteemi säilitamist** (Joonis 39). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväge üleminekut pooldab 14% Eesti elanikkonnast. Nagu ka muudes riigikaitsekorraldust puudutavates küsimustes, on hoiakutrend olnud ajas väga stabiilne.

Joonis 39. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2016 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

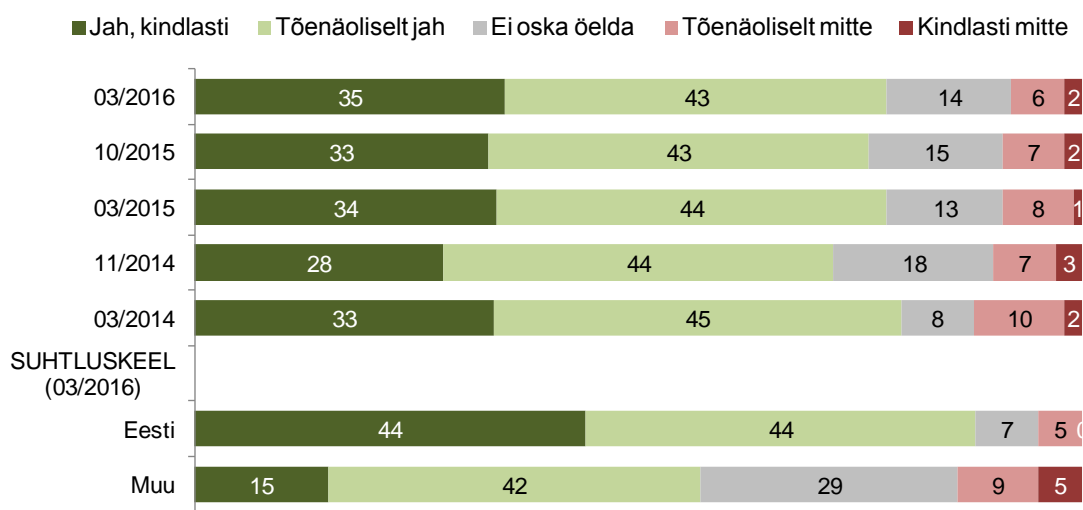

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde” ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele”.

6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalisse käsitlesse

Alates 2014 kevadest on uuringusse lülitatud küsimus Eesti riigikaitse strateegias sõnastatud põhimõtete kohta, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. **78 protsenti küsitletutest** (eestlastest 88 protsenti) on arvamisel, et selline **laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks kas kindlasti või tõenäoliselt sobiv** (Joonis 40). Vastupidisel arvamisel on alla kümnendiku küsitletuist.

Joonis 40. Riigikaitse ei ole mitte ainult kaitseväge, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. Kas selline laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks sobiv? (%; N = kõik vastajad)

Küllap oleks nüüd viimane aeg sellise laiapõhjalise positiivse toetuse puhul laiapindse riigikaitse käsitlesele inimeste jaoks ka konkreetsem sisu anda. Nagu eelnevast selgus, on väga vähestel olemas ettekujutus, kuidas võimaliku kriisi korral käituda ning kuidas oma oskuste ja võimetege riigikaitsele kaasa aidata.

29 protsenti „ei oska öelda“ vastuseid venekeelsete vastajate seas osutab, et laiapindse riigikaitse kontseptsiooni tutvustamisega ei ole veel piisavalt jõutud venekeelsesesse informuumi. Ka venekeelsetest Eesti kodanikest ei oska sellele küsimusele vastust anda 22 protsenti.

6.4 Kaitseliidu ülesanded

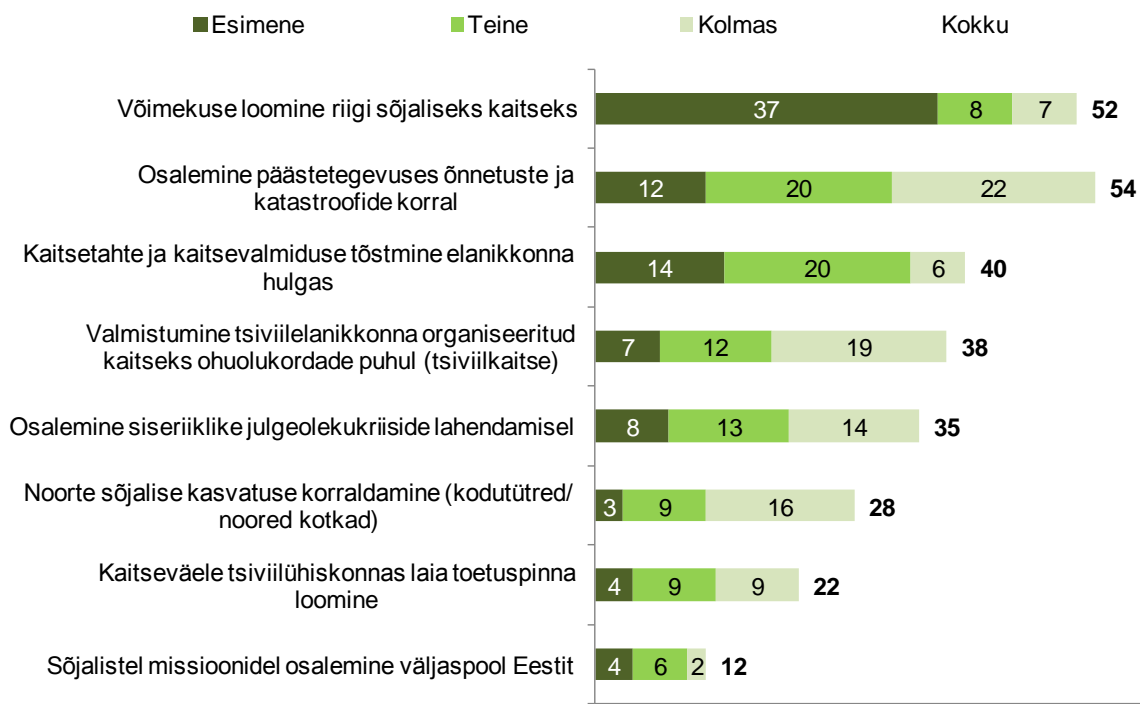
Riigikaitse strateegias on väga oluline roll antud Kaitseleiidule. Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseleidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

Kaitseleidu kõige olulisemaks ülesandeks peetakse **võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks – selle ülesande paigutab esikohale 37 protsenti küsitletutest**. Kolme valiku kokkuvõttes aga tõuseb esikohale **päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral** (54%). Esimese valikuna on aga olulisuselt teise kohal **kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas (14%)**, mis kolme ülesande kokkuvõttes jääb 40 protsendiga kolmandale positsioonile. (Joonis 41).

Oluliste ülesannetena järgnevad kolmele enammainitule ka valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordades (38%), osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (35%) ja noorte sõjalise kasvatus korraldamine (28%).

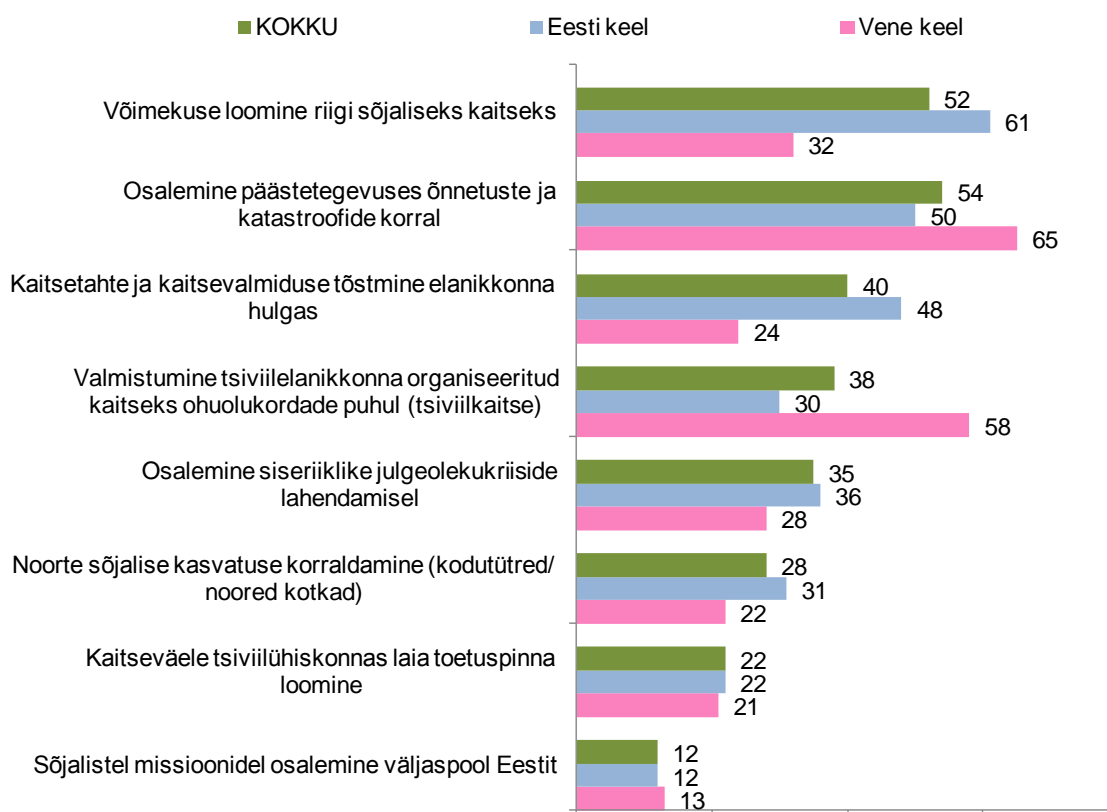
Avalikkuse arusaam Kaitseleidu ülesannetest on samuti väga stabiilne – sarnane ülesannete järjestus on küsitlustulemustest selgunud juba mitmeid küsitlusi järjest.

Joonis 41. Kaitseleidu peamised ülesanded (%) (N = kõik vastajad)

Eesti- ja venekeelsete elanike arvamustes on mõningaid erinevusi Kaitseleidu ees seisvate ülesannete tähtsusejärjestuse osas. Kui eestlaste jaoks on Kaitseleid eelkõige riigikaitseline organisatsioon, mille olulisimaks ülesandeks on võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (46 protsenti nimetab seda kõige olulisemana ning 61 protsenti paigutab selle kolme olulisema ülesande hulka) ning kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist elanikkonna hulgas (esikohale seab selle 17%, kolme olulisema hulgas nimetab 48%), siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseleitu eelkõige tsiviilkaitse organisatsioonina. Nende jaoks on esikohtadel Kaitseleidu roll õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemisel (esikohal 21% ja kolme olulisema seas 65% venekeelsete vastajate arvates) ja tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmine ohuolukordades (esikohal 10% ja kolm olulisema seas 58%) (joonis 42).

Joonis 42. Kaitseliidu kolm peamist ülesannet vastaja suhtluskeele lõikes
(%; N = kõik vastajad)

6.5 Suhtumine Kaitseliiduga liitumisse

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise viis protsenti küsitletutest (eestlastest 6 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 24 protsendil (eestlastest 32 protsendil).

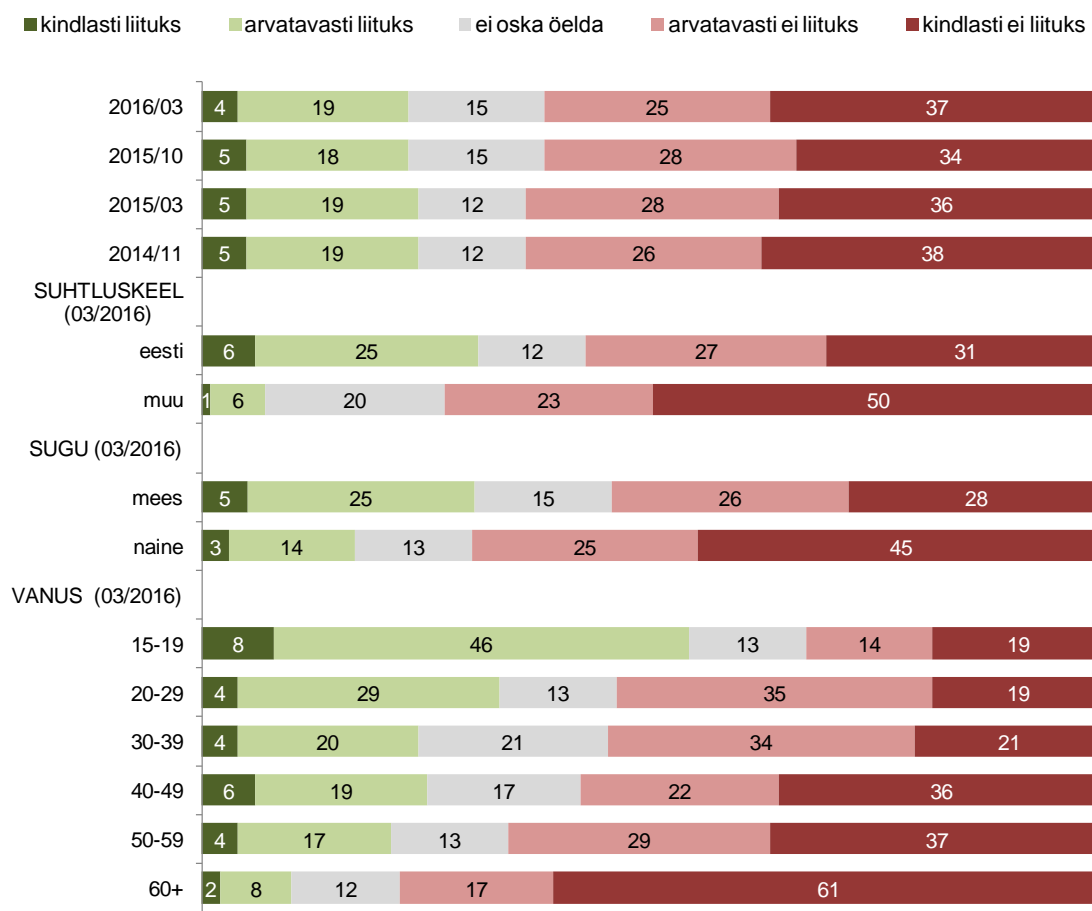
Venekeelsete vastajate seos Kaitseliiduga on väike – vaid viiel protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud.

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda.

Ettepanekule ühineda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega, annaks kindlasti positiivse vastuse 4 protsenti ning arvatavasti oleks valmis liituma 19% (Joonis 43). Venekeelsed vastajad jäävad ka liitumise küsimuses reserveerituks: kindlasti või arvatavasti oleks valmis liituma vaid seitse protsenti. Eestlastest oleks kindlasti valmis liituma kuus ja arvatavasti 25 protsenti küsitletutest.

Kindlasti peaks Kaitseliitu röömustama asjaolu, et suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad just nooremad vastajad.

Joonis 43. Valmisolek liituda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega (%; N = need, kes ei ole veel seotud Kaitseliidu või selle organisatsioonidega)

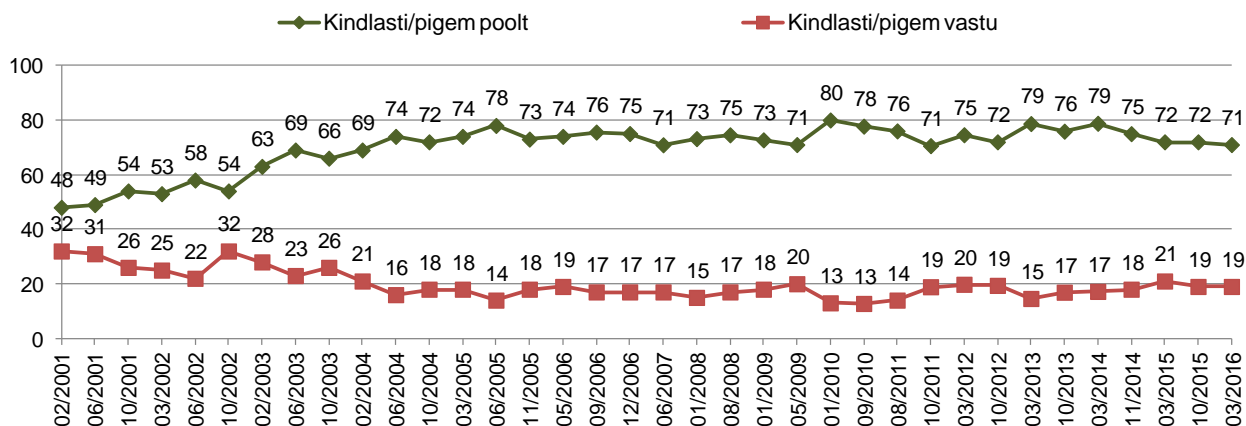
7 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas neid hinnatakse samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

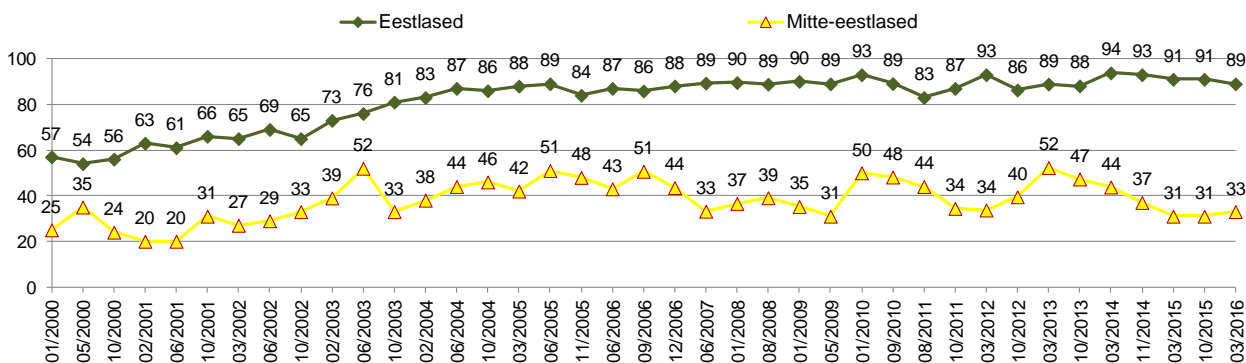
Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2016. aasta märtsis 71% elanikkonnast, sh 40% on kindlasti ja 31% pigem NATO-sse kuulumise poolt. NATO-sse kuulumise vastu on 19% eestimaalastest; seisukohta ei oska antud küsimuses võtta kümnendik elanikkonnast (Joonis 44).

Joonis 44. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2016 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Kui eestlastest toetab Eesti kuulumist NATOsse 89 protsenti, siis venekeelsete vastajate toetus NATO-le on oluliselt madalam, vaid 33 protsenti. Venekeelsetest vastajatest on Eesti NATO-sse kuulumise vastu 48% ja 18% ei oma antud küsimuses kindlat seisukohta (Joonis 45).

Joonis 45. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

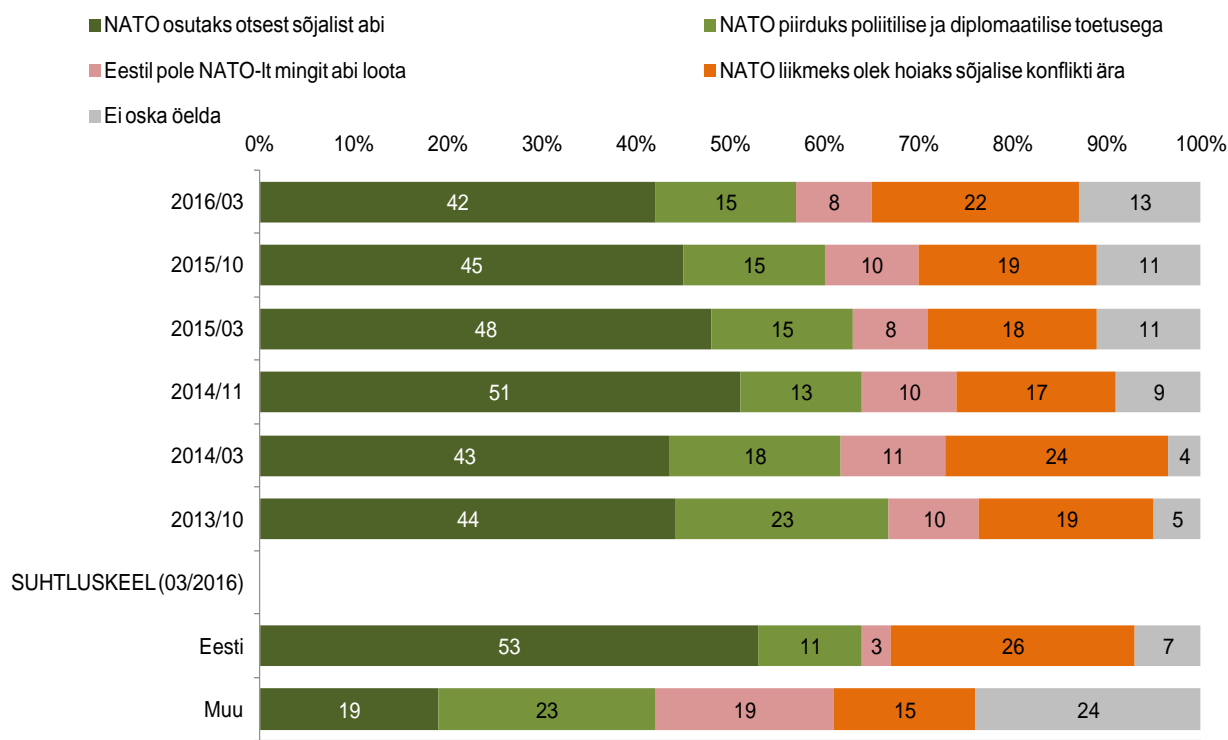
7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

Eelnevast selgus, et NATO-t peetakse elanikkonna enamuse poolt Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks (peatükk 3.5). Ometi on aastate jooksul avalikkuses korduvalt esitatud küsimust, kas reaalse sõjaohu korral NATO artikkel 5 ikka käivitub? Aastate jooksul on inimeste kindlustunne selles, et NATO Eestit ähvardava sõjalise ohu korral realselt sõjalist abi osutab, järjest kasvanud. Kahtlemata on selle kindlustunde kasvule kaasa aidanud NATO liitlaste reaalse kohalolu suurenemine Eestis.

42 protsenti küsitletutest leiavad, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi, 15% arvab, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 22% usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja 8% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota. (Joonis 46)

Eestlaste usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui venekeelsetel vastajatel, mis kahtlemata tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Kui eestlastest usub NATO sõjalisest abist 53%, siis venekeelsete vastajate seas leiab seda vaid 19%. Sama suur osa venekeelsetest leiab, et Eestil pole NATOlt mingit abi loota, rohkem usutakse NATO poliitilist ja diplomaatilist toetust (23%). Eestlastest arvab vaid kolm protsenti, et NATO kollektiivkaitse ei toimi.

Joonis 46. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%) ; N = kõik vastajad)

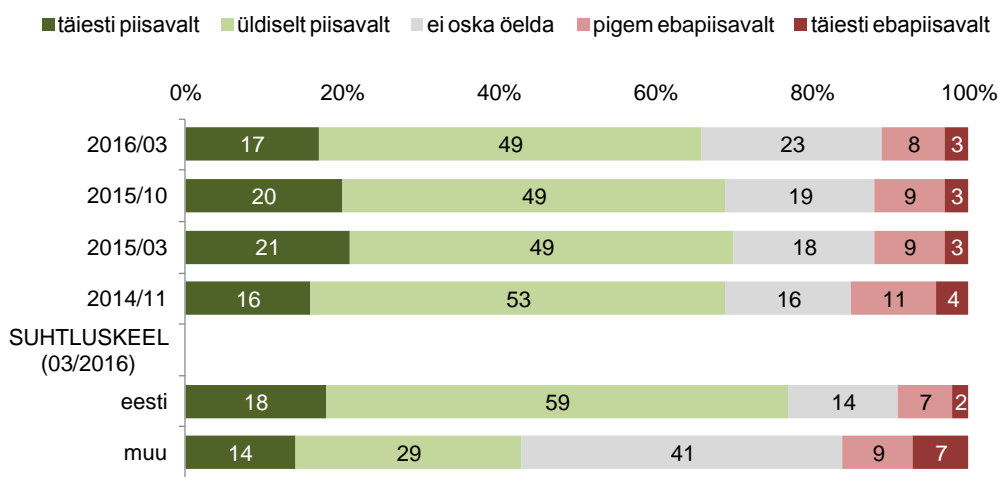

7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme uurinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt juba ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

Küsitati, kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt (Joonis 47) ning kuidas suhtutakse NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis (Joonis 48).

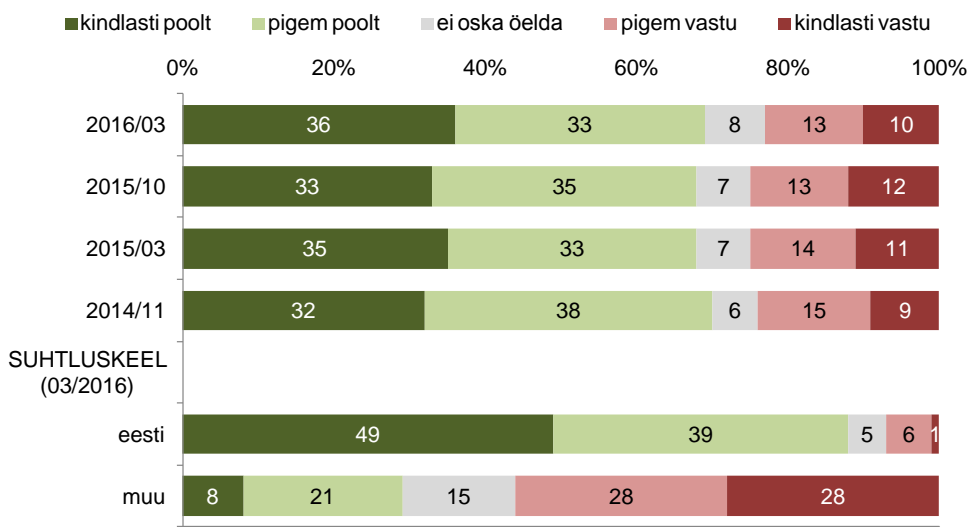
Joonis 47. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? (%; N = kõik vastajad)

Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on valdavalt positiivne, neid peab **täiesti või üldiselt piisavaks 66 protsenti küsitletutest**, sh, 77% eestikeelsetest vastajatest. Venekeelsetest vastajatest peavad NATO tegevust piisavaks 43 protsenti, kuid pea sama suur osa ei oska oma hinnangut anda.

Seevastu **NATO vägede kohalolekusse Eestis suhtuvad venekeelsed vastajad ülekaalukalt eitavalt (56%), samal ajal kui eestlastest pooldavad seda ligi 90 protsenti**. See suhtumine sarnaneb suuresti hoiakutega NATO liikmesuse kohta tervikuna.

Joonis 48. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? (%; N = kõik vastajad)

8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

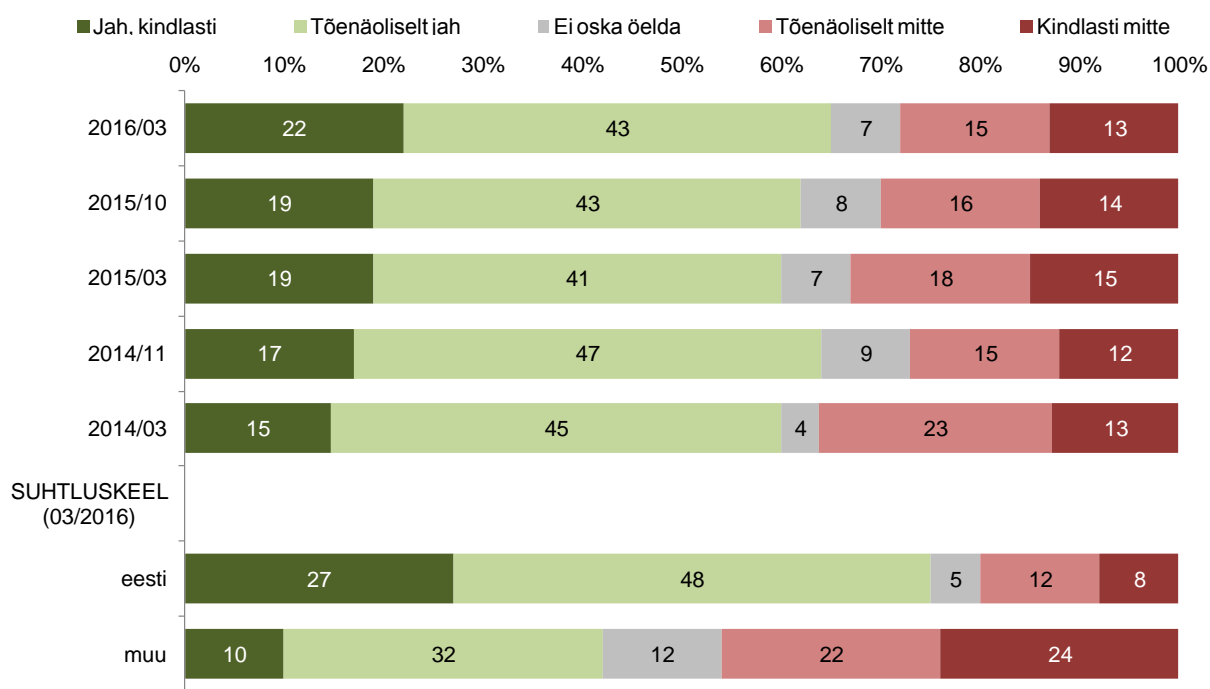
Kaheksas peatükk kaardistab hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemisse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus.

8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

65% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 22% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha ([Joonis 49](#)). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 28% küsitletutest.

Oluline erinevus missioonidesse suhtumisel on eesti- ja venekeelsete vastajate vahel. Eestlastest toetab missioonidel osalemist 75 protsenti, venekeelsetest vastajatest vaid 42 protsenti. Ka need arvud on viimase paariaastase perioodi jooksul vähe muutunud.

Joonis 49. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? (%; N = kõik vastajad)

8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

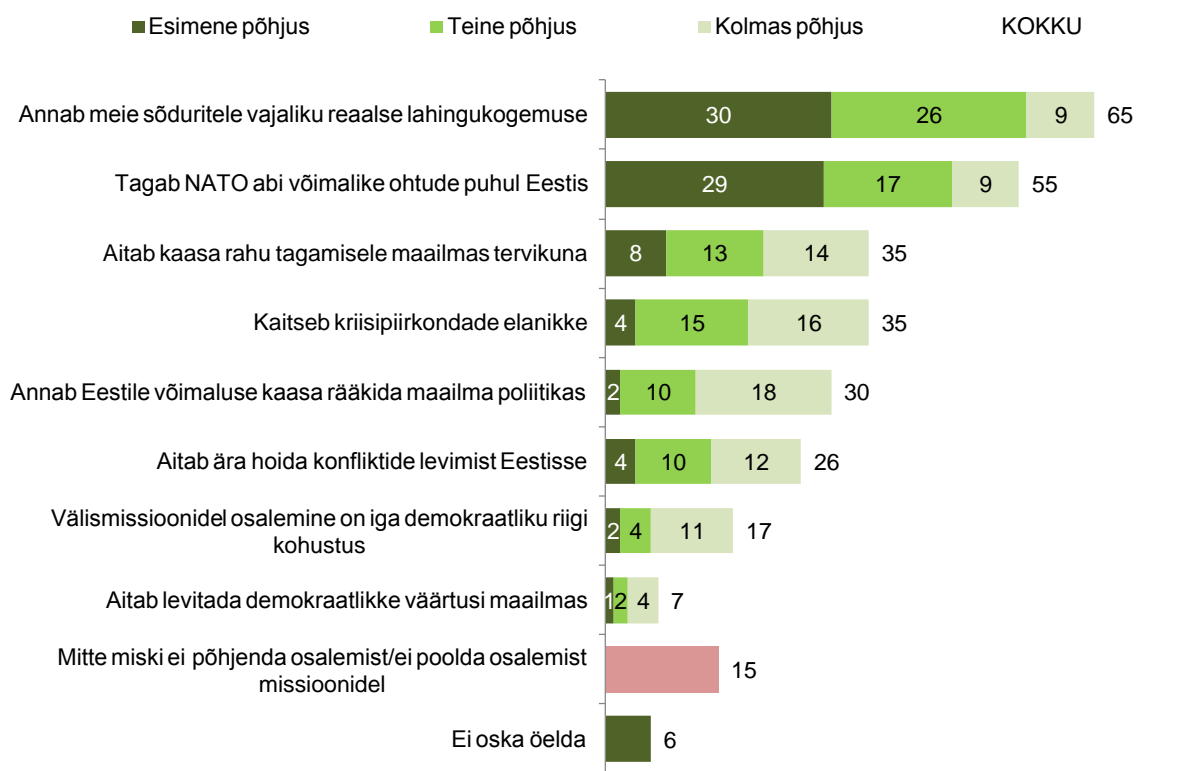
Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

Kahte olulisemat põhjust toodi esile peaaegu võrdselt: seda, et **missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse nimetas esimesena 30 protsenti** ja et osalemine tagab **NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis pidas kõige tähtsamaks 29 protsenti** küsitletutest. Summeerides kolm olulisemat põhjust, osutus olulisimaks kaitseväelaste lahingukogemuse saamise argument (Joonis 50).

Ülejäänud argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul veel kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas (kolme olulisema põhjuse hulgas 35%), kriisipiirkondade elanike kaitsmist (35%) ja Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida (30%).

Konfliktide Eestisse levimise ennetamist nimetab kolme olulisema põhjuse seas 28%.

Joonis 50. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%) ; N = kõik vastajad

Nii nagu erines oluliselt eesti- ja venekeelsete vastajate suhtumine missioonidel osalemisse, on ka arusaamad missioonidel osalemise põhjustest erinevad.

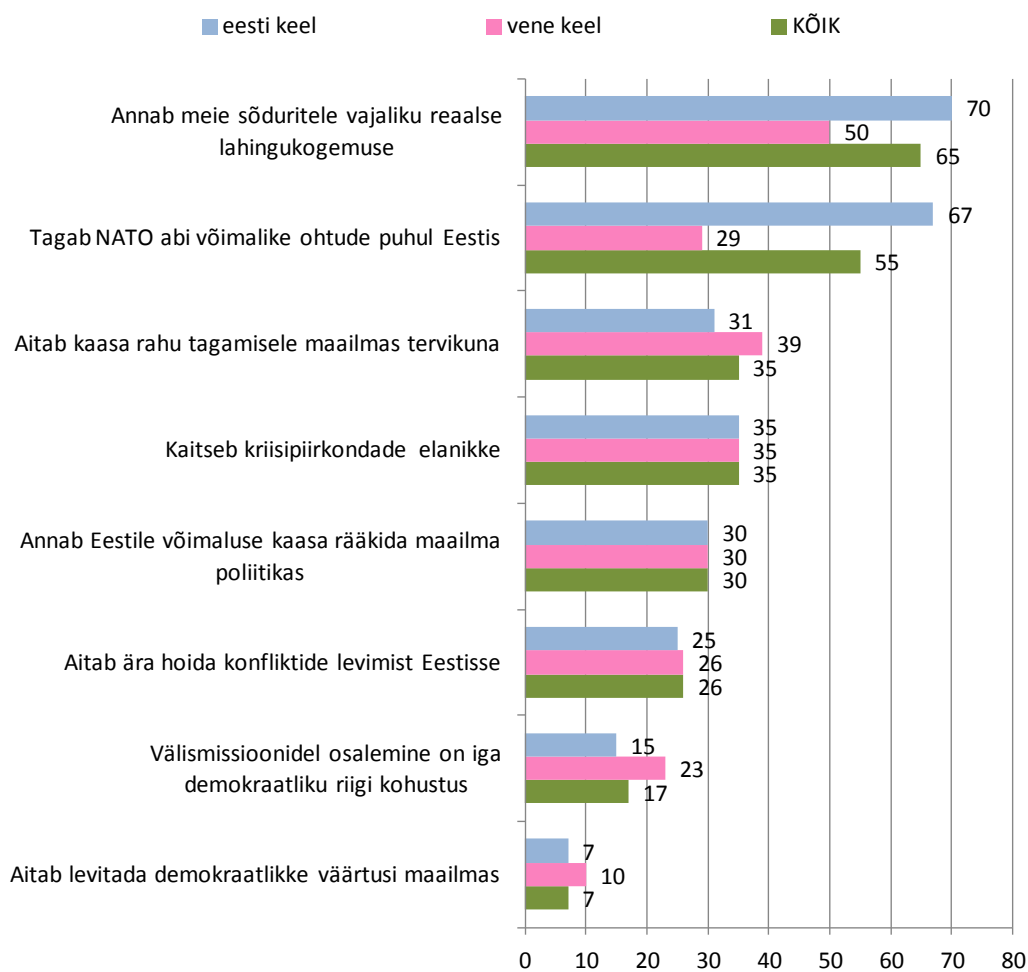
Venekeelsete vastajate jaoks jääb missioonidel osalemine põhjenduste juures vähemoluliseks argument, et see tagaks Eestile NATO toetuse sõjalise konflikti korral. Kui eestlastest seab selle argumendi esikohale 37% ja kolme olulisema hulka 67%, siis venekeelsetest vastavalt vaid 12% ja 29%.

Kui eestlastest märgib lahingukogemuse saamist esimese põhjusena 32% ja kolme olulisema seas 70%, siis on see ka venekeelsete vastajate jaoks küll kõige olulisem motiiv, kuid seda nimetab vastavalt vaid 24% ja 50%.

See-eest on venekeelsete vastajate jaoks eestlastest olulisemad nn. humanitaarsed argumendid: aidata kaasa rahu tagamisele maailmas, kaitsta kriisipiirkondade elanikke, levitada demokraatlikke väärtusi. Ka seda argumenti, et missioonidel osalemine kuulub demokraatliku riigi kohustuste hulka, toetavad venekeelsed vastajad eestlastest enam (Joonis 51).

Venekeelsetest vastajatest märgib 31 protsenti, et mitte miski nimetatud argumentidest ei saa põhjendada osalemist välismissioonidel.

Joonis 51. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%; N = kõik vastajad)

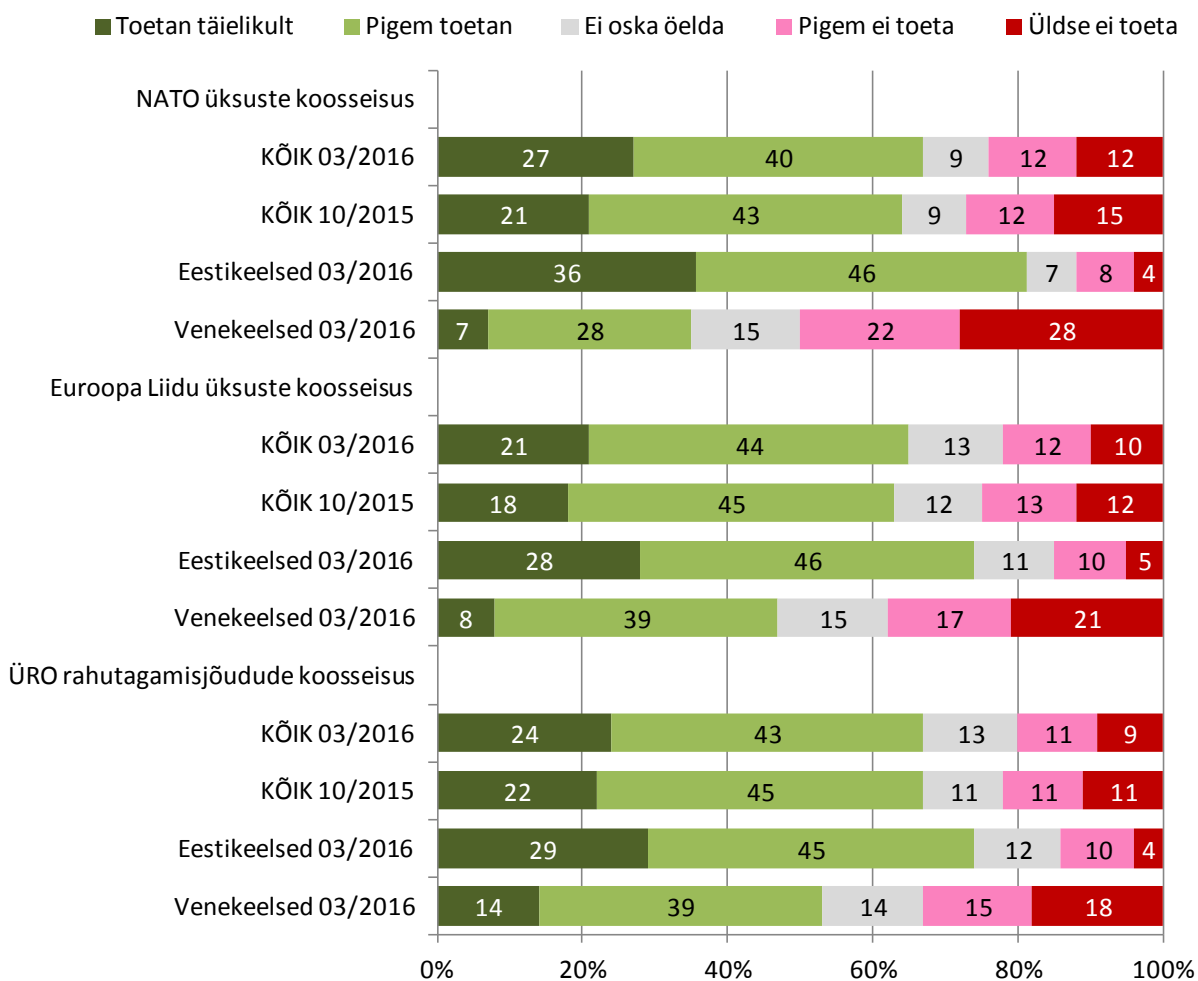

8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel

Kuna Eesti kaitsevälased on osalenud missioonidel nii NATO, Euroopa Liidu kui ka ÜRO üksuste koosseisus, tundsi me huvi, kas avalikul arvamusel on erineva egiidi all toimuvatesse operatsioonidesse ka erinev suhtumine.

Võrreldes 2015 oktoobris toimunud küsitlusega üldises hinnangutes suuri erinevusi ilmsiks ei tule. Endiselt on venekeelsete vastajate seas selgelt soositum osalemine ÜRO ja Euroopa Liidu missioonidel ning domineerib vastuseid osalemisele NATO üksuste koosseisus (Joonis 52).

Joonis 52. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides (%; N = kõik vastajad)

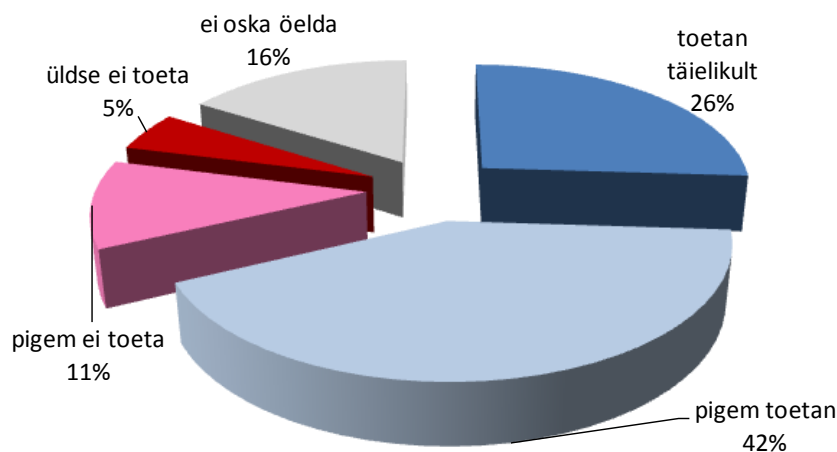

8.4 Arvamus Euroopa Liidu ühisest piirivalveteenistusest

Kuna Euroopa rändekriis on pannud liikmesriikide politsei- ja piirivalvejõude tegema senisest tihedamat koostööd, on järjest sagedamini hakatud rääkima ka Euroopa Liidu ühtse piirivalveteenistuse loomise vajadusest. Avaliku arvamuse poolt oleks sellise struktuuri tekkimiseks igatahes roheline tuli: ühise piirivalveteenistuse loomist toetab 68 protsenti ja selle vastu on 16 protsenti küsitletutest (Joonis 53).

Venekeelsete vastajate jaoks on ilmselt tegemist vähem tuntud ideega – neist ei oska seisukohta avaldada 23 protsenti. Toetavalt suhtub aga 60 protsenti (eestlastest 72 protsenti).

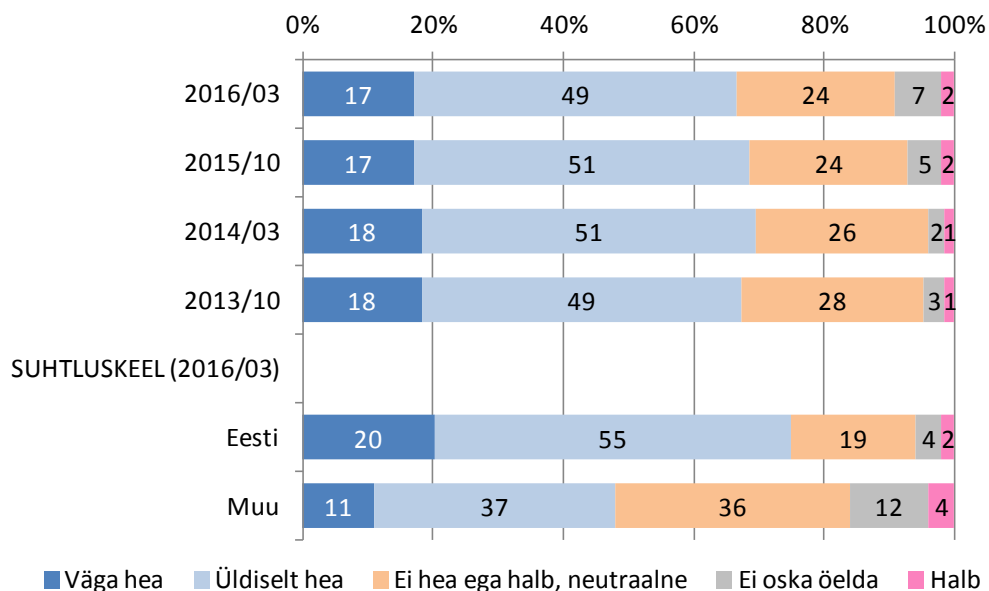
Joonis 53. Suhtumine ettepanekusse luua Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistus.
(%; N = kõik vastajad)

9 Suhtumine kutsealistesse kaitseväelastesse

Suhtumist elukutselistesse kaitseväelastesse peetakse ühiskonnas stabiilselt positiivseks. **Väga heaks või üldiselt heaks peab tegevväelastesse suhtumist 66% küsitletutest**, eestikeelsetest vastajatest koguni kolm neljandikku (Joonis 54).

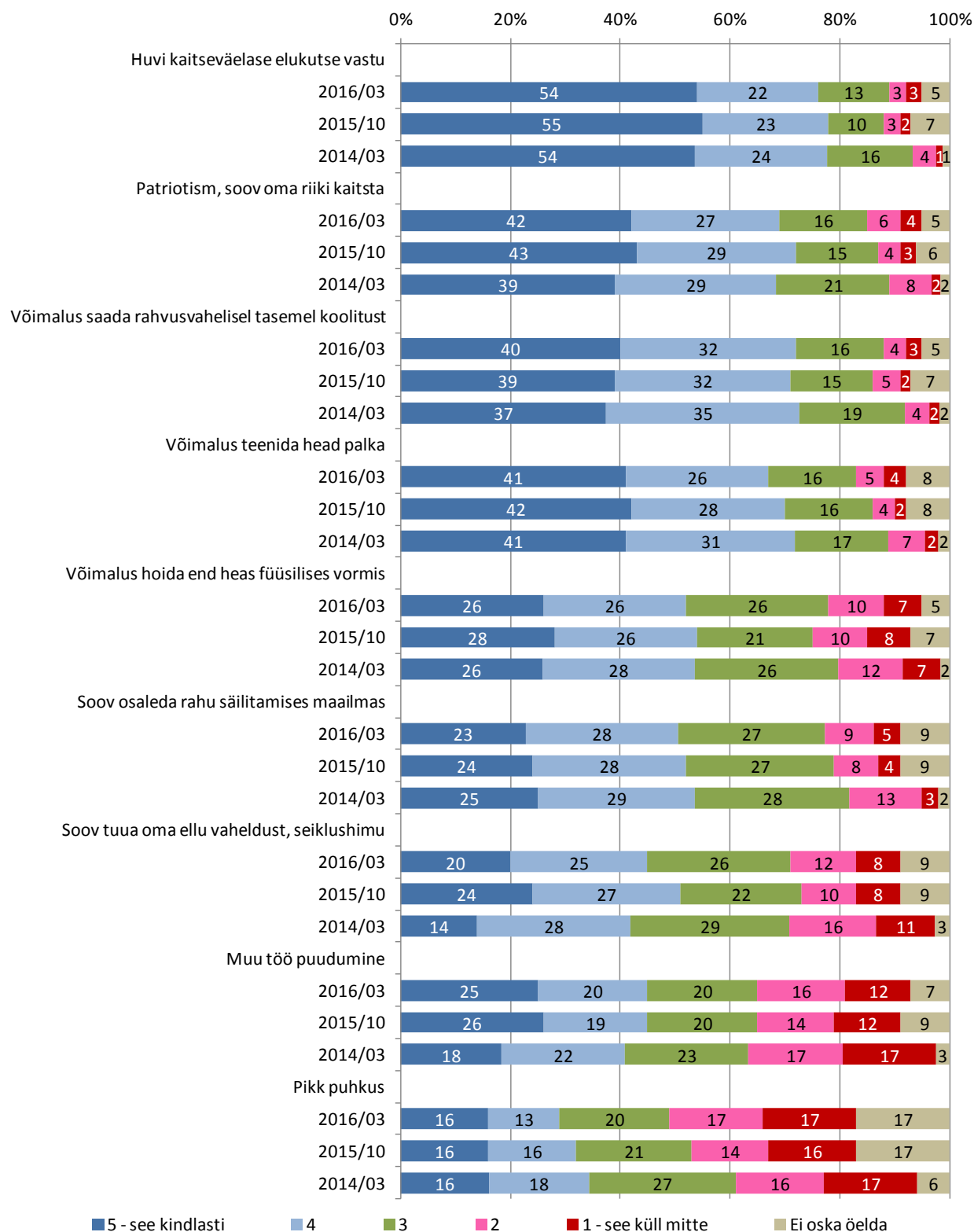
Joonis 54. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse (%); N = kõik vastajad

Küsisime taas ka seda, mida arvab avalik arvamus elukutseliseks kaitseväelaseks hakkamise motiivide kohta.

Peamiste motiividena nähakse **huvi kaitseväelase ameti vastu ning patriotismi**. Oluliseks peetakse ka enese arendamisega seotud tegureid: **võimalust saada koolitust ning hoida ennast heas füüsilises vormis**. Olulisuselt neljandal positsioonil on ka **hea palk**. Vähemoluliseks peetakse muu töö puudumist ja pikka puhkust (Joonis 55).

Joonis 55. Kutseliseks kaitseväelaseks hakkamise motiivid (%) ; N = kõik vastajad

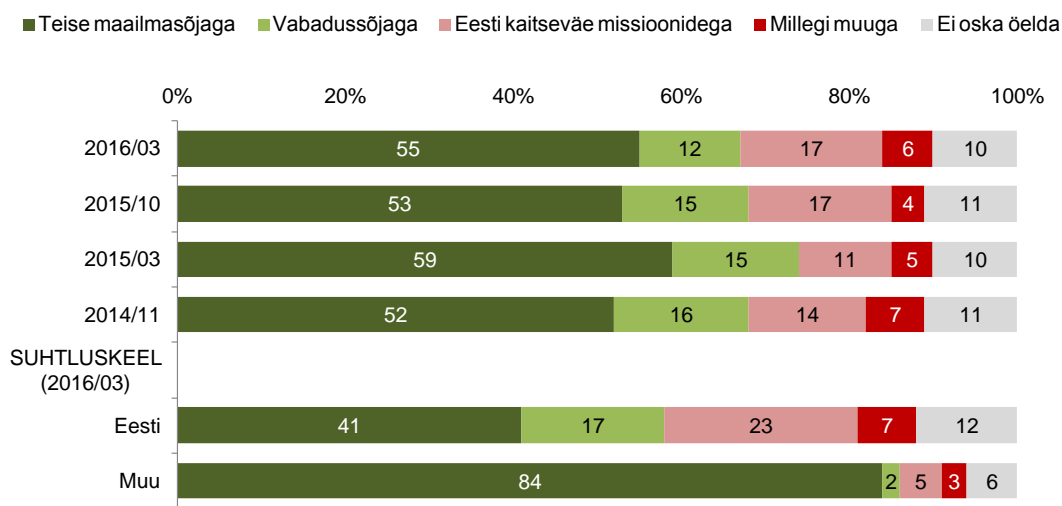

10 Veteranipoliitika

Viimase nelja uuringulaine jooksul on vastajailt täiendavalt päritud, kas sõna „veteran“ seostub neil eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis. Vastustest ilmneb, et enam kui poolele elanikkonnast **seostub sõna „veteran“ ikkagi eeskätt Teise maailmasõjaga** (Joonis 56). Venekeelsetest vastajatest seostavad veterane Teise maailmasõjaga koguni 84 protsenti (eestlastest 41%).

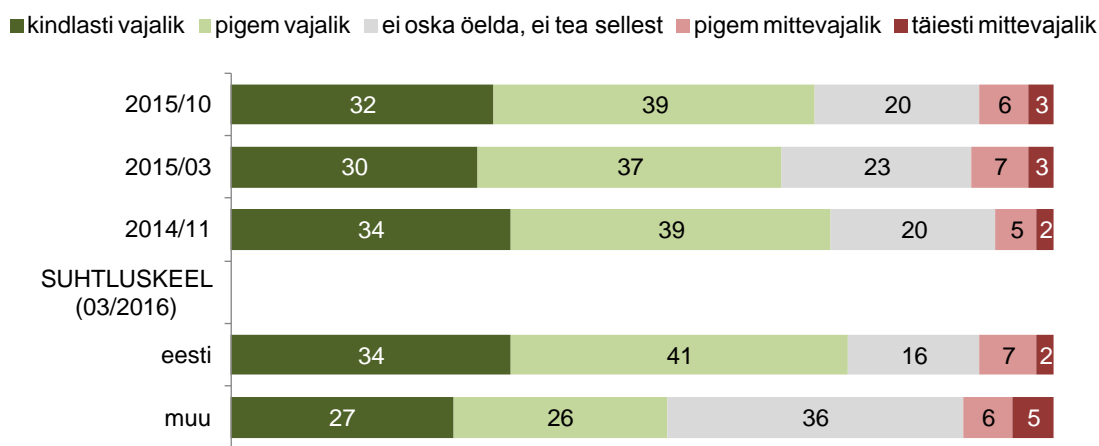
Eestlaste seas on 17 protsenti neid, kellel sõna veteran seostub Vabadussõjaga (ehkki neid veterane meil enam paraku elus ei ole) ning **tasapisi on suurenemas ka nende osakaal, kes oskavad sõna „veteran“ seostada Eesti kaitseväge missioonidest osavõtnutega** (tõus aastaga 16 protsendilt 23 protsendile). Venekeelsetest vastajatest oskab missioonidest osavõtnuid veteraniks pidada vaid viis protsenti. Need 6 protsenti küsitletutest, kes pakkusid veterani vasteks midagi muud, märkisid kõige sagedamini, et veterani all tuleks mõista kõikides sõdades osalenuid.

Joonis 56. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“, (%) ; N = kõik vastajad

Alates 2012. aastast iga aasta 23. aprillil (jüripäeval) tähistatavat **veteranide päeva peab aga valdav enamik küsitletutest (68 protsenti) kindlasti või pigem vajalikuks** – mida iganes nad siis sõna „veteran“ all ka ei mõtle (Joonis 57). Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest on veel väike – sellest päevast ei tea midagi või ei oska öelda 36 protsenti vastanutest. Päeva tähistamise vajalikuks pidajaid oli venekeelsete vastajate seas 53 protsenti. Eestlastest toetab veteranide päeva tähistamist 75 protsenti.

Joonis 57. Suhtumine veteranide päeva tähistamisse (%) ; N = kõik vastajad

11 Riigikaitse alane teave

See peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: kui vajalikuks peetakse riigikaitseõpetuse õpetamist koolides ja kui suur osa vastajatest on lugenud Postimehe lisalehte Riigikaitse.

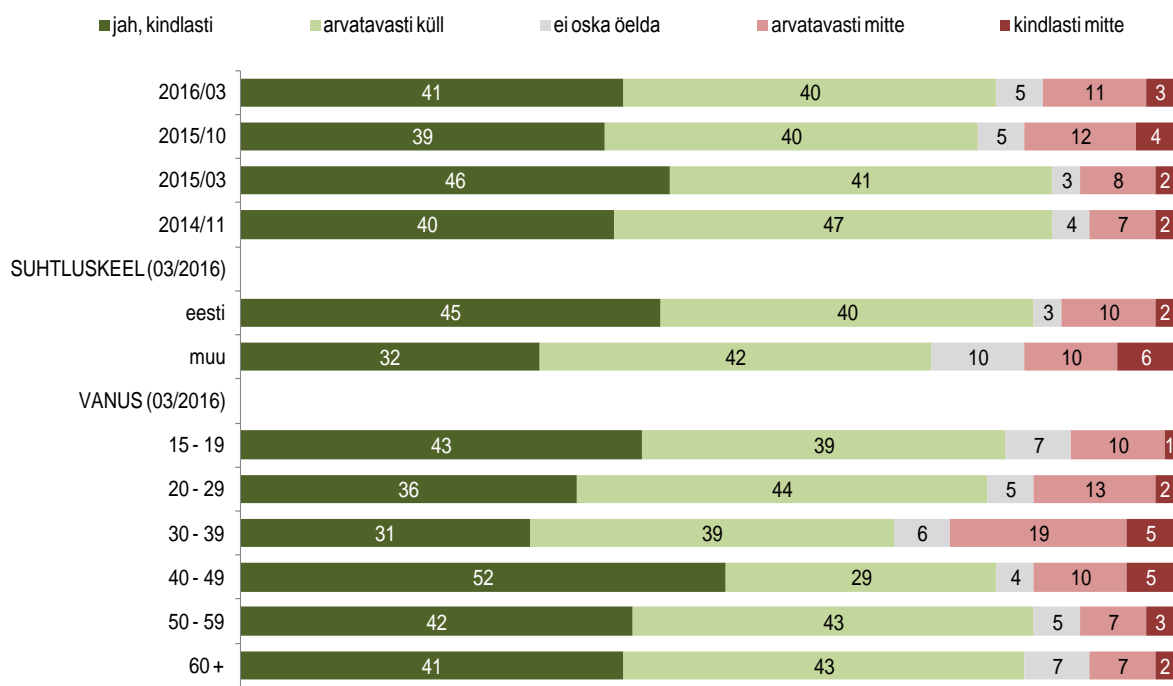
11.1 Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkond olnud püsivalt positiivne – juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud ca neli viiendikku küsitletutest.

2014 sügisel muutsime pisut küsimuse sõnastust ning nüüdsest kõlab see nii: „**Kas kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**“

Toetus riigikaitseõpetuse õpetamisele on endiselt valdav – seda peab kindlasti või arvatavasti vajalikuks 81 protsenti küsitletutest (Joonis 58). Eesti- ja venekeelsete vastajate toetus riigikaitseõpetusele erineb 10 protsendi võrra. Ka üksikute vanusegruppide lõikes on toetus riigikaitseõpetusele valdav.

Joonis 58. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskharidust andvates õppeasutustes (%; N = kõik vastajad)

11.2 Postimehe vahel ilmuv lisaleht Riigikaitse

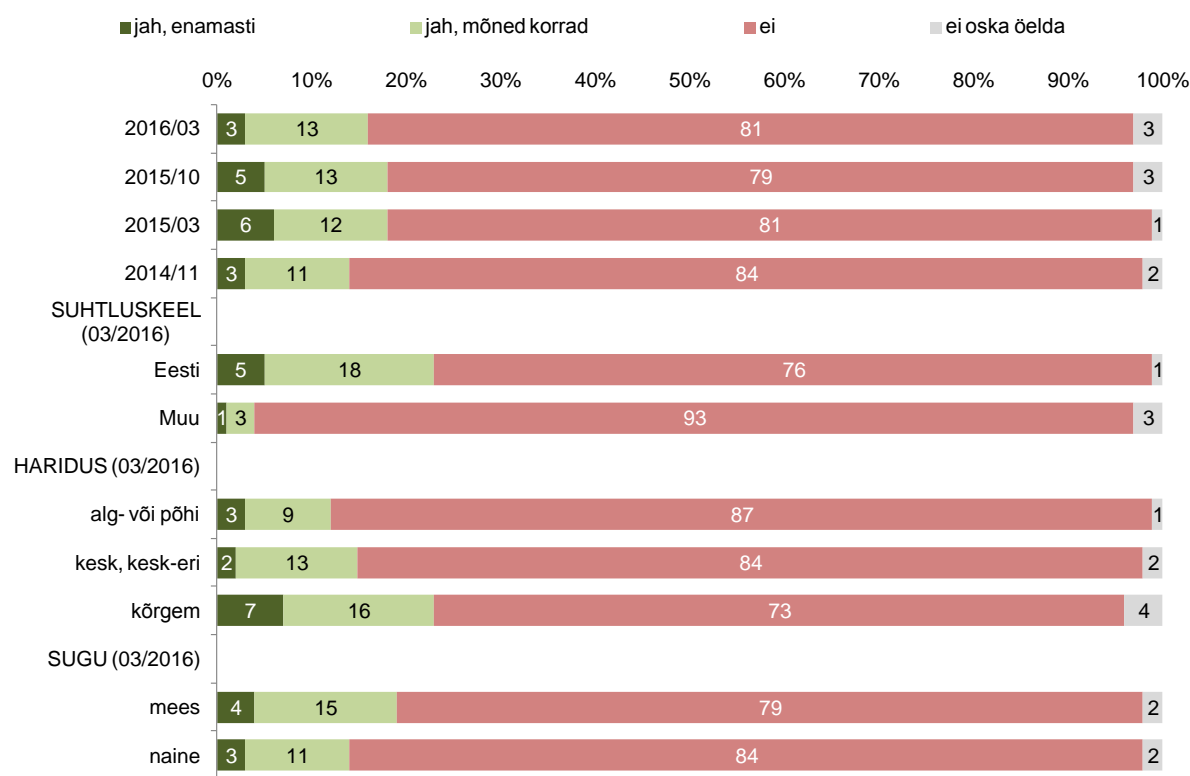
Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele sisaldas uuringuankeet ka üht otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Alates 2014 novembrist on esitatud küsimus Postimehe vahel ilmuva lisalehe „Riigikaitse“ lugemise kohta.

Postimehe lisalehte Riigikaitse oli lugenud 16 protsenti küsitletutest, kellest 3 protsenti on teinud seda enamasti ja 13 protsenti kord või paar (Joonis 59).

Võrreldes märtsikuisse küsitlusega siiski suurenemist „Riigikaitse“ loetavuses toimunud ei ole.

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on seda lehte lugenud rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 23% ja 4%). Samuti on lugejaid keskmisest rohkem kõrgema haridusega elanike (23%) ja meeste (19%) hulgas.

Joonis 59. Postimehe vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse lugemine (%; N = kõik vastajad)

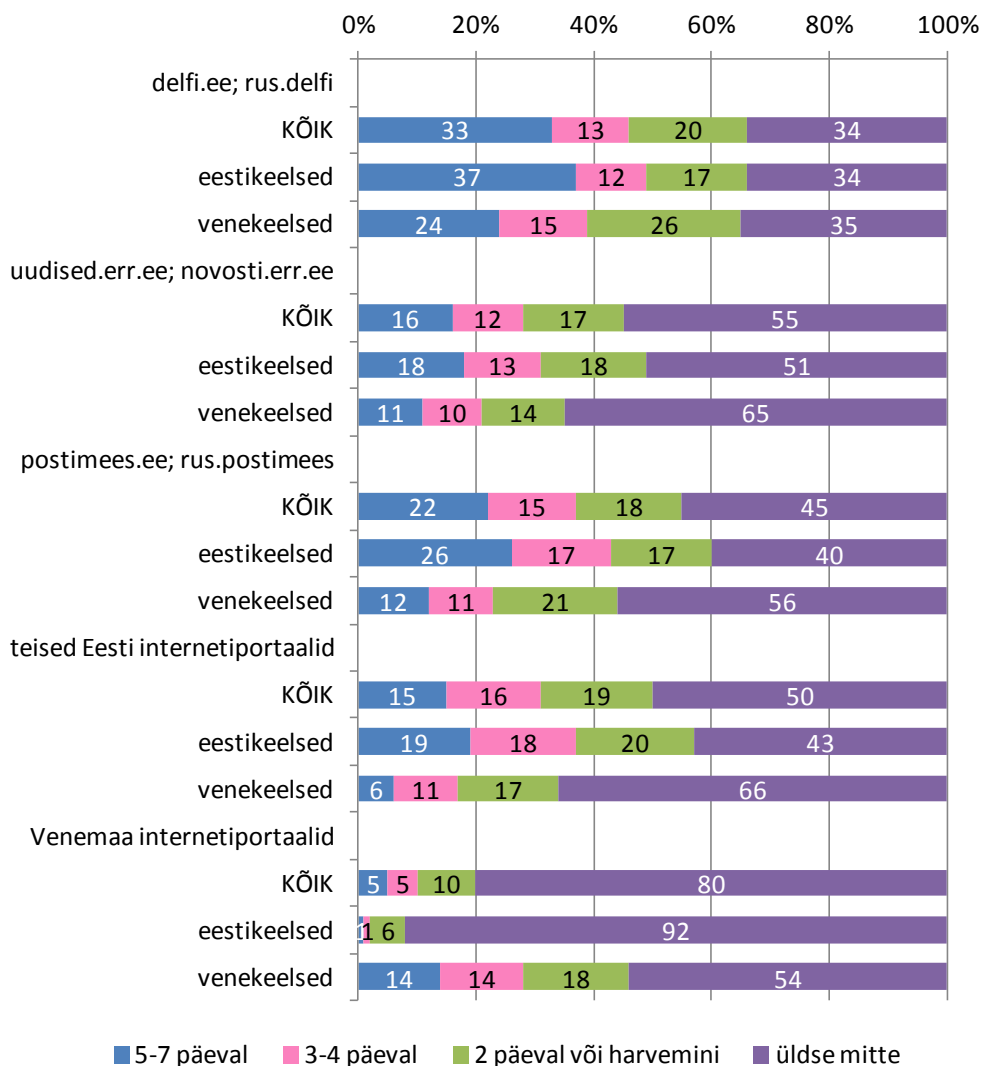

12 Meediatarbimine

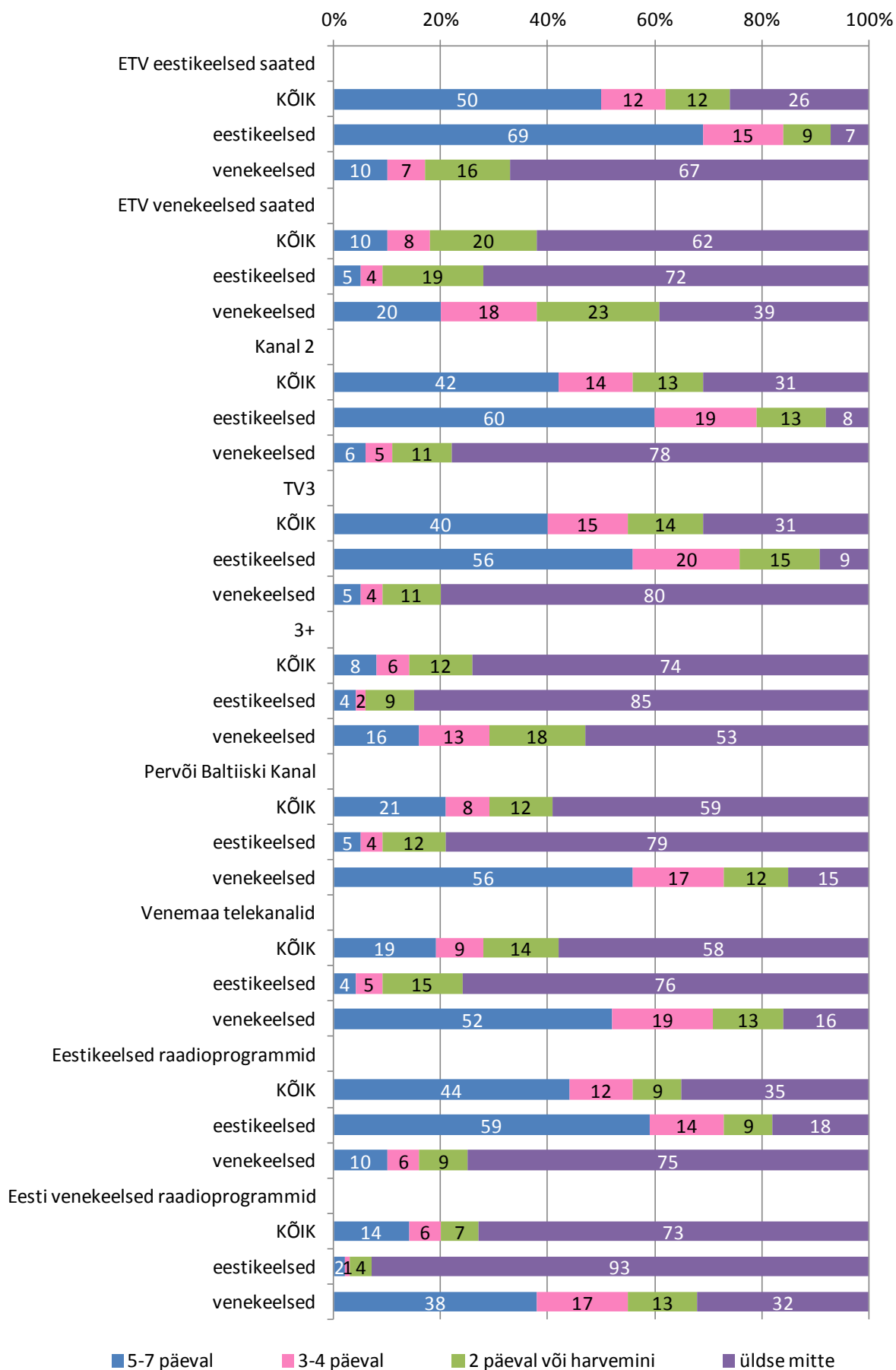
Küsimustikku oli lülitatud ka ulatuslik meediatarbimise plokk, mille eesmärgiks on eelkõige vaadelda, kuidas sõltuvad elanikkonna riigikaitse hoiakud vastajate kontaktist erinevate meediakanalitega. Selle väljaselgitamine nõuab andmete teisest analüüsi, mis ei ole käesoleva aruande ülesanne.

Esitame alljärgnevalt erinevate tele- ja raadiokanalite vaatamist-kuulamist ning internetiportaalide jälgimist iseloomustavad küsitlustulemused sagedusjaotustena.

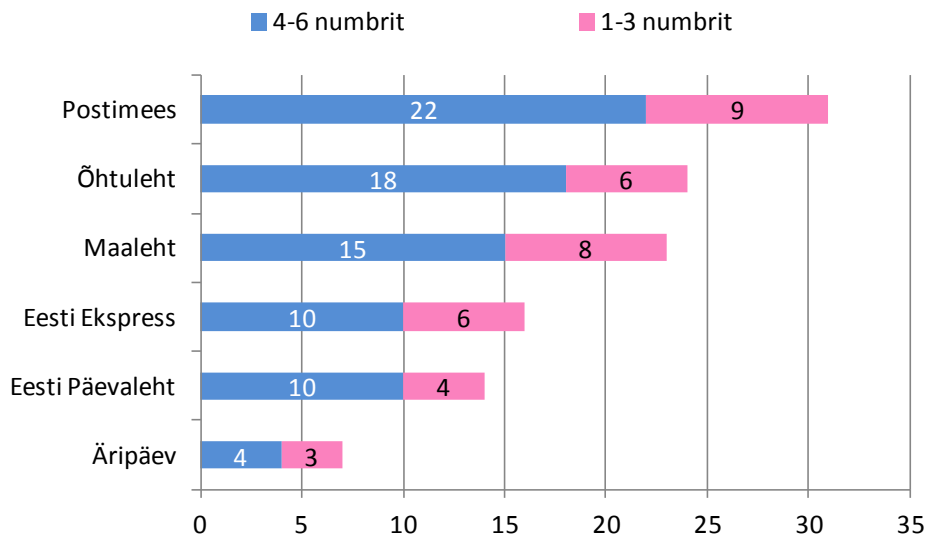
Joonis 60. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine
(%; N = kõik vastajad)

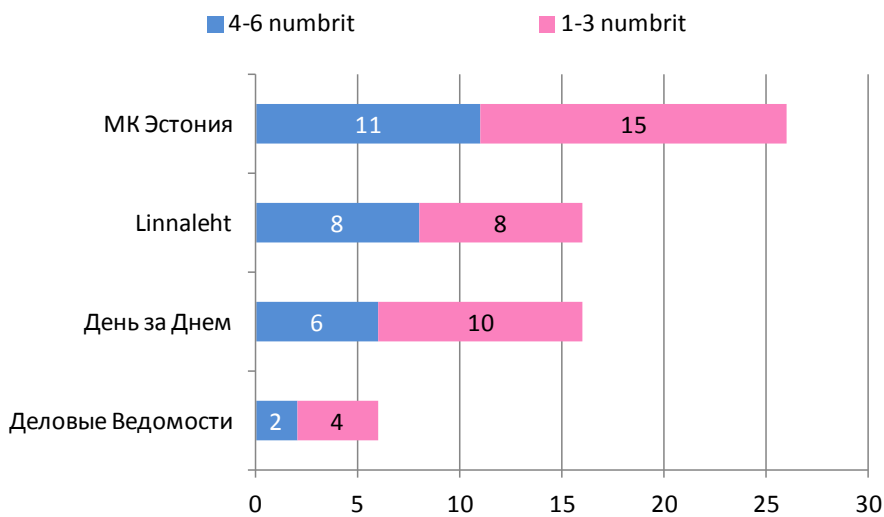
Joonis 61. Tele- ja raadiokanalite vaatamine/kuulamine (%; N = kõik vastajad)

Joonis 62. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist (%) ; N = eestikeelsed vastajad)

Joonis 63. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist (%) ; N = venekeelsed vastajad)

LISAD

1 Küsimustik

2 Vastuste koondtabelid

3 Sagedustabelid eestlaste vastustega

4 Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega